

חוברת י

נוסד בשנת תרע"ג בפולין

חלק ד

חודש סבת תרצ"א

הפרדס

קובץ רבני חדשי

יופיע לאור בעת בשיקאגא

ישא מדברותיו להגדיל תורה ולהאדירה בהשתתפות גאוני ונדולי דורנו שלימ"א

העורך והמו"ל

הרב שמואל אהרן הלוי פרדס

מלפנים רב ור"מ בווריצה ובנדין (פולין)

ואב"ד בשמשאקאווא (גאליציען), וכעת בשיקאגא.

מחיר "הפרדס" לשנה:

בחו"ל: — 2 דולר

בארצנו: — 3 דולר

“HAPARDES”

Rabbinical Monthly Journal

Volume 4.

JANUARY, 1931.

Number 10

Price—\$3.00 Per Year

RABBI S. A. PARDES, Editor

1504 South Turner Ave.

Chicago, Illinois

Entered as second class matter November 15, 1928, at the Post Office at Chicago, Illinois, under the Act of March 3, 1879.

Moinester Printing Co., St. Louis, Mo.

הרצאה חדשה

להטבת מצב הרבנות והיחודות באמריקה החרדית,

קול היוצא מהר חורב

אוי להם לכריות מעלכונת של תורת,

והקריאה צריכה להתפרץ נגדה נא מכל עם!
שובה ישראל! אל זהך מקרם

זאת אומרת! רבנים לכל ראש, יקרא רק גדולי התורה, הניע העת אשר ארצות אמריקה יתנהנו ככל ארצות תבל, ירסק דבריו נאוני התורה נשמעו בישראל, הם היו מנהיגי הרת והאומה, רבני ברוסק, רבני קאוונא, רבני ווארשא, לא בכח פיהם נתפרסמו כתבל, רק בכחם הגדול בתורה, אליהם נכנעו, ואותם כבדו, ואת דבריהם קבלו כל בית ישראל, וכח! חכה ונשתדל גם בפה המדינה להחזיר העטרת הרבנות ליושנת, ורק על ידה יתרוסס ויתנשא, קרן התורה וקרן היהדות.

אנא! מנהיגי בתי כנסיות במדינה, ידגישו ויחליטו, כי רב יערך אך על פי גדלו בתורה ובמדות, ולא על פי דרוש והטפה, אמנם כן! כי גם נכיר שגם מטיפים אתם צדיקים, מטיפים אשר יטיפו לכם לציות גדולי התורה ולקיום דברי חז"ל, וכן התנהנו גם בתי כנסיות בערים הגדולות ברוסיא ובפולין וכדומה.

ועצתנו על כן הצעה חדשה, לתקן את המעוות ולחסיר המעל, לעקר זר מכרם ישראל, הוא! כל עיר, ובתי כנסיות מערים הגדולות ידעו ויכירו כי החוב עליהם לקבל רב מובהק גדול בתורה וגדול במדות, ולהחזיקו בכבוד הראוי, הוא ישניח על כל עניני החיים היהודים, לעורר את רוחם ולקרבה לתורה, וגם נואם יתקבל, איש היודע לרבר ולחטיף לפני העם, אם בעברית, אם באנגלית, לפי תכונת בית הכנסת והעם, והוא יהי' נכנע להרב, מטיף יתקרי! חכים יתקרי! רבי לא יתקרי, והוא יטיף לשמוע לקול התורה, לחזק מצב היהדות ומצב הרבנות, זהו הצעה יחידית להטבת מצב הרבנות והיהדות, ונחיש סיני בקרם.

בכל יום ויום נשמע מבתי כנסיות בערים גדולות וקטנות מודעות בעתונות המבקשים מנהיג רב, לא אשר יצא ויבוא לפניהם, אשר יורה וידין, ואשר ילמד אותם חוקי התורה, אך רב היודע לרבר, לרבר ביהודית, ולרבר באנגלית, איש מדבר! ומהם שכבר קבלו מנהיגים שכל סימן רבנותם אך שיש להם כח המדבר, והתורה צועקת ומכרזת! לא ימיש ספר התורה חוה מפיר! כי הם חיינו ואורך ימינו!

לפנים בישראל היה כל עיר ועיר, וכל איש ואיש יודעים כי הרב הוא הספר תורת של העיר, אם הוא לא יוכל לקיים במלואו לא ימיש... מקיים רב העיר, הוא ההוגה בתורה יומם ולילה, הוא היודע להבין ולהורות, איסוד והיתר, משפט בין איש לרעהו, וכל עינים היו פנויות אל רב העיר בכל ענין הרושש תשומת-לב מיוחדת, הרב היה עין העדה. הוא השגיח השגחה יתירה ומעולה על כל עניני החיים היהודים, הוא היה הרב שבקהל-עדתו, לראבוננו, נתקבלו כעת מנהיגים, בלא תורה ויהדות, ממררנה היותר נמוכה, בנאומם מדברים מכל הנעשה בעולם, ולא מתורה ויהדות, כי אינם מוכשרים לזה.

ישנם מנהיגים כאלה, אשר כל הרבנות שלהם עומדת על הרושש והטפה גרידא, מכרכרים ומפטפטים, והלב כואב ודואג בשעה שהננו נאלצים לסמן ולהרגיש. שישנם בקרבנו רבנים גדולי תורה אמתיים ומובהקים, ואינם יכולים להשיג משרת רב הגונה ויאותה לפי כבודם, אך ורק יען שאינם רוצים, ואין במזגם ותכונתם לעשות עבורתם היומי על מקצוע הרושש והטפה, ולכרכר ולפטפט! אוי לנו שכך עלתה בימינו!

אמנם כן נתחלפו התמונות! העם מכירים כהיום את הרב רק על פי השמועה, רק על פי נאומיו-יחשב ויערך, ובכן מנהיגים כאלו המה רק יוצאים ידי חובת הקהל הרושש כל זה.

נאד של דמעות.

ז"ל, מקום דירתו היה בסלעצק, שם היה ראש הישיבה אשר תלמידים מקשיבים שמו בצמא דבריו הטהורים העמיד תלמידים גדולי תורה, ופתאום נסע לאמריקה לעזרת הישיבה, ושם נפל עליו ארץ, שם הלך לבית עולמו, אל תחשובו כי זהו סימן לא טובה לנפש הנפטר, לא ולא! גם באמריקה בנויארק הכירו ערך רוב גדולתו וצדקתו, רבני נויארק הגדולים והחשובים באו להספידו וללוחו, למאות ולאלפים מאחינו בני ישראל באו לחלק לו כבוד האחרון, ש"מ התם הוא, אדם חשוב הוא בעולם העליון, אבל מה גדול ישר משפחתו הנכבדה, הרבנית האלמנה ובניה, היושבים ביוראפ, אשר נשאר עתה כאניה בלב ים, מבלי תומך וסוער, גדול כיום ישרם, מי ירפא להם.

אנורת הרבנים דארצות הברית וקנדה, שלחו קול קורא לכל רבני המדינה, ולבע"ב הנריבים חובבי תורה, לצאת לעזרת המשפחה האומללה הזאת, חוסו וחמולו והודרוזו לגרב ולקבץ כספים לטובת האלמנה ויתומים של הרב חנאון הנפטר ז"ל, המובעים בים צרה, ובזכות זה אבי היתומים הדין האלמנות ישמרכם מכל צרה ויגדור פרצות עמו בית ישראל.

הכסף ישלח על אדריסח זו:

M. KULOK

39 Eldridge St.

New York

אורח גדול ונכבד

הרב חנאון המפורסם ר' אברהם יעקב בריל שליט"א, הנודע בשם "סאקאלער עליון", בא לאמריקה, הוא חתנו של חנאון האמיתי שר התורה הרב ר' יצחק יעקב ראבינאוויץ ז"ל, הנודע בשמו ר' "איצעלי פאניויעזשער", הוא בא ותלמודו בידו, כתבי חותנו חנאון ז"ל המפיקים הוד והדר, מלאים בנאונות, חריפות ובקיאות, בעמקות נפלאה בכל תוכנו חכביר, בתקוה אשר רבני המדינה, ובע"ב חובבי תורה, יכירו וידעו מטרת בואו של חתנו הנרא"י בריל נ"י, לעזרו ולסערו ולתמכו בכל האפשרות, שיוכל להרפס ספרו של מר חותנו חנאון ז"ל.

ביום השני פ' שמות, ט"ו טבת, קרה אסון נורא, כמות עליון, אחד מיוחד פאר המעלות והמדות, הרב חנאון המובהק, אוצר התורה והיראה, מו"ה דוד דוב קרייזער ז"ל ר"מ בישיבת סלעצק.

הרב רד"ב קרייזער ז"ל, בא לאמריקה, לעזרת הישיבה סלעצק, ויחי בדרך במלון, ויפגשוהו ד' הנפטר בנויארק אחרי מחלה מסושכה של יסורין וכאב לב, הישבר גדול מאד, טרם מלא ימיו בא קצו, לפני הזמן נאלמו שפתים המפיקות חכמה וי וי, על האי שופרא רבלי בארעא קא בכינא, עליו נובל להמליץ מאמר חו"ל (ב"מ פ"ו). נפל פיתקא מרקיע רבה בר נחמני נתבקש בישיבה יפה מעלה נפשו אביו ורבא וכלהו רבנן לאעסוקי ביה לא הוי ידעו דוכתי חזי צפרי דמטללי וקיימי אמרו ש"מ התם הוא, ספרוהו תלתא יומי ותלתא לילותא, לפעמים רואים אנו, אדם שדר כל ימיו ושנותיו בעירו, אשר כולם מכירים אותו כולם יודעים בשבחו, במעלותיו ומדותיו, פתאום נוסע לעיר אחרת, ושם נפטר, אנשי העיר אינם יודעים אותו, לספרו כראוי ולהללו בשבחו הראוי, הסבה לזה הוא בשני אופנים, אולי האיש הזה אין תוכו כבדו, אינו ראוי להספידו ולהרבות בשבחו, ולזה הי"י מסבב שיבוא למקום שאין מכירים אותו ושם ילך לבית עולמו, או שהוא עונש המקום, כי מיתת צדיקים מכפרת, ובפרט באותו המקום שדר בה תמיד, וסבב הי"י שילך למקום אחר כדי שלא יכפר על מקום שדר בה מלפנים, וכן הדבר אצל רבה בר נחמני, הוא דר במקום אחד כל ימיו ושנותיו, ופתאום נסע למקום אחר ושם נפטר, ולזה אמר לא הוי ידעו דוכתי, היינו שלא ידעו מדרגתו, מה הסבה שנפטר במקום אחר, אם הוא הנורם כדי שלא יספרו בשבחו או העיר הגורם שלא יכפרו למיתתו, וכיון דחזי הגי צפרי דמטללי וקיימו, ישראל נמשלו לצפור, היינו כי באו רבים מאחינו ישראל ללוחו ולהספידו, כי גם שם הכירו ערך רוב גדולתו וצדקתו, אמרו ש"מ התם הוא, כי רב"נ הוא אדם חשוב בעולם העליון, ולזה ספרוהו תלתא יומי ותלתא לילותא, וכן אצל חנאון רד"ב קרייזער

ושמרתם את המצות

בית מאפה-מצות של האחים הורוויץ-מארגרעטען

383-369 איסט 4טע סטריט, ניו-יארק

בניירק, בכשרותם מהחל עד כלה, ומהורדים בתכלית הנקיון והיופי, שבע וארבעים שנה חלפו ועברו מאז נוסדה אותה התוצרת המיוחדת במינה בניירק, זהו מפעל כביר, ובעד מפעל זה אנו חיבים להודות לאותה החברה הגדולה האחים הורוויץ-מארגרעטען.

האחים הורוויץ, המה מגזע רבנים גאונים גדולים נבנ"מ זי"ע, משפחת הורוויץ המפורסמה, וכן משנהו מר מארגרעטען, הוא איש חשוב ברום המעלות, לבס ער לכל דבר שבצדקה, ומישחדים מהונם לכל דבר שבקדושה.

תעלה נא חברת הורוויץ-מארגרעטען, בקודש, ותוסיף לשרת את קהל היהודי, ותזכה להמשיך הלאה בכל אותו המרץ הקדוש והכביר שבו שרתוהו ער השתא, ער ביאת הנואל.

בעת היותי בנייארק, בקרתי בית מאפה-מצות זה, וחקרתי ובדקתי מהחל עד כלה, מנתינת הקמח ומים עד נמר אפיית המצות, ומצאתי יימה נודל הכשרות המהודרת והוריוות היתירה שבעשייתם מתחלה ועד סוף, מכונות משוכללות לפי הדרישת המדעיות האחרונות מעבדות מצות לרבבות בעד בני ישראל בכל קצוי תכל. תוצרת זו ידוע לייס ולתפארת בעולם היהדות, היא הבית הרושת של אפיית מצות היחירי בניירק, אישר נאפית תחת השגחת רבנים גאונים מפורסמים בניירק, ובראשם זקן הרבנים הנאון המפורסם הרב ר' משה זבולן מרגליות שליט"א, והנאון המפורסם הרב ר' שמחה סאלא-וויציק שליט"א, והרב הנאון המפורסם דא"ש פעפער שליט"א, כל רבני נירק יעידון ויגידון אישר מצת הורוויץ מארגרעטען, המה יחידים

למצב הכשרות

אנודת הרבנים דארצות הברית וקנדה, אשר נתאגדו ונתאחדו בה כמעט כל גדולי הרבנים אנשי שם, גאוני הארץ ומובחרי האומה, נתאספו בוועידה חצי יגנית בשיקאגא, ותקנו תקנות בנוגע למצב הכשרות, כהחלטתם שאין לבעלי בתי חרושת המכנינים בשר מעושן נקניקים וכרכשאות כשר-טרפה כאחד נאמנות על כשרות, וכן אסור לשום רב לתת הכשר לבתי חרושת אלו, (הפרדס ח"ד חוברת ט' 26), והחלטות אלו נשלחו מלישכת אנודת הרבנים לכל רב חבר, ופתאום בא אחד, המכשיר בית טרפה-כשר? כאחד, אשר מוכרים טרפה תחת מסוה הכשרות, ומדפיס כתב-הירוס להתיר את האסור-לחלוק על רבותינו הגאוני הדור שליט"א, המה הסנהדריה הגדולה במדינה זו, ובכל ארצות תכל, הנשמע העזה ופרצה כוז? מהראוי לדונו כפי הדין הראוי, הממדה כהתורה, ומבוה רבנים אמתיים.

לב מי לא ידאב לראות מצב כזה, הנשמע כטוהו!

כבר הגיע העת אשר רבני ניויארק יתאגדו ויתחברו יחד לעמוד בפרץ, ולעמיד חומת הכשרות על תלה.

כולל קאוונא

הנאון ר' יצחק אלחנן ז"ל בצוואתו האחרונה לפני פטירתו הבטיח "אשר כל איש שינרב תמיכה עבור המוסד הכולל יבורך בכל טוב", המוסד "כולל קאוונא" עומד על גובה נפלא, נמצאים בו גאוני גדולי התורה, אבל מצבו החומרי במצב נורא מאד, קשה מאד לפרנס את גדולי הדור המסתופפים בו, בטח זכות התורה תעמוד לכל המנדבים התומכים והמתעסקים להתברך מאת ר' בכל טוב סלה, נשיא המוסד הוא אחד מיחירי הדור הנאון הגדול הרב ר' אברהם רוב כהנא שפירא שליט"א האב"ד בקאוונא.

המשלוח כספים על כתובת:

Chief Rabbi A. SHAPIRO
Kowno, Litau

תכתב זאת לדור אחרון ועם נברא יהלל ית. (תהלים ק"ב).

אלו דורות הללו שהם נסויין למיתת, והקב"ה בוראן ברי' הדשה, ויק"ר ע"פ)

טומאת בית מטבחיא דכן

הועד השהימה בשיקאגא בסיועת המשדר הרבנים ואגודת הקהלות העמידו כשרות שחיטת עופות על בסיס נכון

בעבודתו כפועל ולא כמשמ"ש בקורש, כמה מן הלול השם עצור ומוטל בזה שבערים אחרות כבר עשו השו"ב"ם יד אחת עם בעלי ה"יוניאן" ועמם יחד הם עובדים שכם אחר.

הראשי ה"יוניאן" המה כעלי אנרוף, ודנים בזרוע ובהזקת ידם, להשיג גבול השו"ב"ם, מי שאינו שומע לקולם, נמצאו עוד שו"ב"ם באמרי-קה יראים ושלימים, ויודעים כי עבודתם היא עבודת הקודש, והמה אינם רוצים להספח לחברת ה"יוניאן", אבל להם לא נמסר מקום שחיטה הראוי לכבודם ולפגנתם. השו"ב"ם אלו ישעוסיקים במלאכתם באמונה כאל אומנות קדושה, המה תחת עול הקשה, בשעבוד הגוף, וישעבוד הנפש, הרבה מהם נטבעו ממש מחמת המועקה, ישל מנהיגיהם שהרכיבו לראשם.

ולירי מה מביא מצב יטובה? השו"ב"ם אינם רוצים או אינם יכולים להיות נתונים תחת השפעת הרב המורה, רק מתנהגים על פי שרירות לבם כפי אשר יורם בעלי ה"יוניאן" ומפני זה אין הרבנים יכולים באותו הערים שהשו"ב"ם אינם רוצים להיות תחת מרותם של הרבנים לבסס את הכשרות על בסיס בל ימוט, ומפני זה העוזבן גורא והפרץ גדול מאד.

הרבנים עומדים מרחוק, כחשכם אשר אין להם הכח והגבורה לצאת כנגדם, וכפרט כי אין להם כח האחרות של הבע"ב, ומפאת זה שורר הריסה, סתירה, פריצה במצב השחיטה.

בשיקאגא, היה ה"יוניאן" המושל באומנות השו"ב"ם, כעלי אנרוף, רנו בחזקת ידם, באלמות ובעקיפין, בכחם ובגבורתם, ולא שמעו לקול הורים ומורים, הרבני העיר, ועשו כל מה שבחפצם, וזה קרוב לעשרה שנים, שהתנפלו על שו"ב אחר, והכו אותו מכות רצח, כאשר איננו

כבר כתבנו על הרבה ענינים שנשתנו החיים היהודים באמריקה תכלית שנוי, וכמה וכמה שנים נתהוו בחיי היהדות החררית פה במדינה, אם נתבונן למשל במצב שחיטת עופות במדינה זו, נראה כי אומנות השו"ב"ת השתנתה פה באופן כזה, עד שלא הרי אומנות השו"ב"ת באמריקה כהרי אומנות זו בשכבר הימים בתבל הישנה, שם היתה אומנות זו קשורה בדברים שבקדושה, נחשבה לאומנות קדושה, נעלה, כלאכת הקודש ופה הוכנסה אינו חולוניות נוראה באומנות הזאת.

שם בארצות אירופה, נחשב השו"ב לעובד עבודת הקודש באמונה, הוא לא הביט על אומנתו בעל איזו מלאכה מן המלאכות המפרנסות את בעליהן ואין שום אידיאל קשור בהן, השוחט תמיד נחשב אצלנו לבעל דת ומרות המתיחס לאומנתו כאל משרה קדושה חרורה באיריאלים קדושים, הוא לא עשה את אומנתו כעין "פיו-נעם" גרידא, אבל היה מסור ככל מאודו ונפשו למסורת ישראל סבא, בכל הענינים התנהג על פי פקודת הרבנים, במחיצה אחת עבר עמהם עבודת הקודש, כל פקודה שיצא מפי הרב אב"ד נחשבה לקודש בעיני השו"ב ואחריה מלא בשלימות אמתית, לא היה רבר גדול וסטן שהשו"ב"ם עשו על רעת עצמם, תמיד ידעו והבינו לשאול את פי הרב ופקודתו היתה תמיד המלה האחרונה.

לא כן הדבר באמריקה, פה למצער, בכמה ערים במדינה זו — השו"ב מתיחס, לראבוננו ולצערנו ולבשתנו לאומנתו, כאל מלאכה מן המלאכות, וכל חפצו ומאיוו הוא להספח גם הוא אל חברת הפועלים, ה"יוניאן" כדי להקציב לו משכורת יותר גדולה וגדושה, ובכלל כדי להתנהג

עשר רבנים ממשרד הרבנים, אחד עשר שוחטים, ואחד עשר בעלי בתים באי כח של אנודות חקהלות.

"ועד השחיטה" זו שנתסדר מחדש, היה בכחות יותר מ"ועד השחיטה" הקודם, כי גם כחם של בע"כ מאנודת חקהלות היה מורכב ביותר. הרב ר' אלעזר ראובן מושקין נבחר ליושב ראש מועד השחיטה, ובעת הבחירות באספה של משרד הרבנים, הרב מושקין, היה אזי לבו נוספו, ומתחלה היה מוחה בהבחירות, כאלו רואה ומתנבא אשר יוצמח מזה, אבל הדבר נעשה.

מתחלה היה התיסרות מחדש "הועד השחיטה" כאלו כפתם לפני אדי, ובעטו בו, ואמרו שהמה רוצים רק "ועד הבחינה" ולא "ועד המתווך" להתפטר כל הסכסוכים שבין שו"ב לחבירו, עדי שהסכימו גם לזה, אבל עוד אנו רואים מאת ראשי היוניאן, כאלו המה עומדים בראש, ועוד יעשו מה יבוצעו, וחשבו "הועד השחיטה" לצחוק בעלמא, עד שנתנלגל הדבר, ושוב קרה מאורע נורא, (ביום ג' כ"ו כסליו תרצ"א) אשר שו"ב אחד, הכו אותו מכת מות, באשר לא שמעו לקולם ותהום כל העיר, על הפרצה הנורא השורר בחברת השו"ב"ם, וכל העתונים היומיים אף האנגלים, האשימו שהפרושים התיירו רצח וגזל, והציגו לסמל את השוחטי עופות שתארו אותם בשם רבנים, מפני שרבים מהם מכנים אותם בשם "רבי" או "רעורערנר", וכלם הכירו הירירה המוסרית של רבים מהשוחטים שירדו לרגלי השעבוד הקשה ואכפת ירו של סוכנם המסחרי, ונקראו ראשי ה"יוניאן" לאספת "ועד השחיטה" והמה לא באו, ונעשה אספה ממשרד הרבנים, ביום ד' ר' טבת ונגמד החלטה בפה אחד מכל הרבנים למלחמה!

זאת אומרת, עד יום השני ט' טבת, אם ראשי ה"יוניאן" וכל האפיסעודס, לא יבאו ויכניעו ממשלתם, תחת רשותם של משרד הרבנים, ויעזבו מקומם, ושו"ב"ם אחרים יבחרו במקומם, אזי נעשה הכרות איסור "לאסור שחיטת עופות בשיקאנא", וכאשר לא באו לפני הרבנים, והמה משלו עוד בכחם ובגבורתם, ואזי הוכרו בעתונים, ובפתקאות מיוחדת, באיסור על כל היהודים בשיקאנא אנשים ונשים וטף שאסורים לאכול משחיטת עופות מיום השני ט' טבת.

יומם לקולם, ונעשה צעקה גדולה בהעיר, ונתסדר "ועד השחיטה", משוחטי העיר בהשתתפות רבני העיר עם השו"ב"ם, הועד התנהג כראוי, בכל שבע ושבע התאספו הרבנים עם השו"ב"ם במקום המיוחד להם, באים שו"ב"ם וסכינים בידם ונבחנו על ידי הרבנים והשו"ב"ם, ישם המה באו ביתר בחקירה ודרישה לידע מי הראוי למלאכת שו"ב, כל פקודה שיצאה מפי הרבנים נחשבה לקודש בעיני השו"ב"ם, והמה מלאו אחריה בשלימות אמתית, לא היה דבר גדול וקטן שהשו"ב"ם יעשו על דעת עצמם, אם היה אינו סכסוך ביניהם, ישם היה מקום התפשרות, רשימה נמצאה אצל הרבנים כי שמונה ושלישים אנשים אשר עברו במלאכת השו"ב"ת העבירו משחיטתם באשר המה לא היו ראויים לעבודת הקודש השו"ב"ת, אנשי העיר ירעו אשר המה אוכלים עופות כשרים בלי שום חישש ופקפוק.

הרב ר' עזריאל עפשטיין היה יושב ראש מועד השחיטה, והרבנים סייעו אותו, הרב ר' אפרים עפשטיין, הרב ר' אלעזר ראובן מושקין, הרב ר' יטמאל שאר, הרב ר' אברהם יצחק קארדאן, הרב ר' צבי יהודה אלשוואנג, הרב ר' ארי' ליב הכהן קאפלאן, הרב ר' ברוך ראבינאוויץ, הרב ר' דובער סוורסקי.

כן נמשך הדבר קרוב לשמונה שנים, עד שקרה שוב מאורע נורא כמצב השחיטה, בהשגת גבול השו"ב"ם שלא כדת, ובכח אלמות ועקיפין של ראשי ה"יוניאן", רצו למשול בכל כחם בשדרות השו"ב"ם, והסירו מעליהם, הדין השו"ע, לעמוד בכל הענינים להתנהג ע"פ פקודת הרבנים, וראו הרבנים, אשר לא יוכלו לעבוד עמהם יחד באופן כזה, ונהרס הועד השחיטה, חשו"ב"ם עוד לא עמדו תחת הרבנים, ורק משלו בכח ידם, לסתור חומת הכשרות, והעובון היה נורא מאד, ונפרצו פרצות גדולות בחומת הכשרות, והדבר נמשך עד שנתחדש הרב בר בעידה השנתית של אנודת חקהלות החרדי בשיקאנא בחורף שנת תר"צ, ונעשה החלטה לשים קץ להמצב ההפסדי השולט במקצוע שחיטת עופות בשיקאנא, וליסד מחדש "ועד השחיטה" אשר יבער את ההפסדות ונסדר את ענין השחיטה כראוי וכמתאים, ונמשך הענין באספות אספות, עד שבחודש תמוז העבר נתיסר "ועד השחיטה", מורכב, מאחד

אגודת השוחטים עופות בכלל ונגד פקידה בפרט, אשר לדאכוננו נתחלל שם שמים על ידם, ואחרי שבאו לפנינו ראשי ועד המועצה יטבחר מחברי משרד הרבנים ובאי כח אגודת הקהלות האורתודוכסיות דעירנו ומסרו לנו את ההחלטות שנתקבלו באספה משותפה מועד המועצה הנ"ל עם ראשי אגודת השוחטים שבאו ביפוי כח מטעם כל חברי אגודתם ואחרי שמיצאנו ישעל פי ההחלטות שנתקבלו ביניהם תתמלאנה כל התביעות והדרישות שדרשנו מהם כדי להקים סדר ומשטר בנוגע לרת ודין וכשרות בעניני שחיטת עופות ולא יחולל עוד ח"ו שם שמים על ידם ע"כ עמדנו למינן ונמרנו בהסכמה כללית להתיר ולהסיר את האסור הנ"ל ומעכשיו רשאים השוחטים לשחוט וכל ישראל יאכלו וישבעו ומי שנתן לנו חקים טובים ומישפטים ישרים לצרף בהם את ישראל ישפות שלום לעמו להקים הרת על תלה, וכ"ז נעשה היום ד' שמות, ח"י טבת שנת תרצ"א לפ"ס, פה שיקאנא.

משרד הרבנים דשיקאנא.

* * *

היום הזה יהיה רשום בהיסטוריה, לקול תרועת נצחון הגדול מהרבנים, וכל העתונים, האנגליים בכלל הריעו במחאת כף, ככה זהרר לפני הרבנים והקהלה החרדית, ומכל השדרות נהרו לקול תרועת הרבנים, וכולם כאחד הריעו כבוד ותהלה כעד פעולת הרבנים, הפירו עד כמה כח ב"ד יפה.

מה כיאר גדלה כחו ונבורתו של היושב ראש מועד השחיטה הרב רא"ר מושקין, וכל הרבנים מועד השחיטה, וחברי הנשיאות וכל רבני המשרד ובפרט העסקנים התמידים הרב עזריאל עפשטיין הרב אפרים עפשטיין והרב יצחק אייזיק סמאהל בתור מזכיר, המה התנברו כארי, לא אכלו ולא שנו, עמדו כל היום וכל הלילה על המשמר, ממש מסרו גופם ונפשם על זה עד שהביאו לידי נצחון נמור.

ומה רב כחו ונבורתו של הרב מנחם זאקס, מזכיר של אגודת הקהלות, שעבד בכל גופו ונפשו כל העת, ועד היום עומד על המשמר, וכל דבר גדול וקטן יגיע אליו, ומיד בחרף נפשו מלא תפקידו, ורב תודה להנשיא הקהלח מר אבא

טבת. והאיסור חל על כל שו"ב שאסור לשחוט עופות, וכן על הכלים שיובשלו עופות מאותו היום, ולחולה צריך שאלת חכם, והכרוז נתקבל בכל העיר, כל העם מקצה, בלי הברל מפלגה וכתה הרידיקלים כהחרדים, כקטן כגדול, כולם קימו וקבלו האיסור ולא אכלו משחיטת עופות כל העת האיסור.

בחרף נפש ממש לחמו הרבנים, ממש במסירת נפשם, וכל העתונים האנגלים בכלל עמדו לעזרת הרבנים, כמעט מכל המדינה נהרו טלגרמות של עזרה, עזרה הרוח, ומהם מראשי אגודת הרבנים דארצות הברית וקנדה, ועד הרבנים דנויארק רבתי הרב רד"א הכהן לעווינטהאל מפילאדלפיה ועוד.... המה השפיעו על משרד הרבנים דשיקאנא, די עצמה לעמוד בקשרי המלחמה עד אשר זכו לבער את אלו שגרמו לרצח ולגנוול בין שדרות השוחטים.

נמישך הרבר עד יום ג' י"ז טבת, עזבו בעלי האגודות מקומם, ונעשו בחירות חדשות ב"יוניאן" היטובי"ם, ונבחרו שובי"ם יראים וחרדים, המה יעמדו בראש, ויתנהגו ע"פ התורה, וישמעו לקול הרבנים, הורים ומורים, וביום ד' י"ח טבת תרצ"א, נאספו המשרד הרבנים, והסירו את האיסור על שחיטת עופות, ונעשה טומאת בית מטבחיים דכן.

ביום ד' בלילה היה אספה פומבי בבית הכנסת "אנשי כנסת ישראל" די רומישע שוהל" ושם הוכרו ההיתר על שחיטת עופות, היו"ר היה הרב רא"ר מושקין, שם נאמו הרב עזריאל עפשטיין, הרב אפרים עפשטיין, הרב אברהם יצחק קארדאן הרב משה זאב כהן, הרב יצחק אייזיק סמאהל, הרב מנחם זאקס, מר אבא נאלדבלאט, כולם נאמו תקותם אשר יוטב המצב הכשרות ותארו בנאומם כי יסוד היהדות היא הכשרות.

נוסח ההיתר

בעהש"ת י"ח טבת, תרצ"א

בהתאספה היום חברי משרד הרבנים דעירנו שיקאנא לאספה מיוחד לדון על דבר אסור שחיטת עופות שהוטל משרד הרבנים על אנשי עירנו ביום ב' ויחי ט' טבת, תרצ"א, לרגלי הדין ודברים והדרישות שהיו לרבנים נגד

נאלדבלאט, שהשקיע כל כחו במסירת נפשו, לעזור את משרד הרבנים.

בעזה"י העמידו כשרות שחיטת עופות על בסיס נכון, הצננו את השוחטים על עמדתם התורנית, פצונו הרת, ויבשי הרוח שנפרדו בצפרנם של הדודסים, נרמאו מעט, ולאט לאט חוזרים לרעננות החיים הדתיים והמסוריים, יש לקוות מעתה, שתתנהג כשרות שחיטת עופות בשיקאנא, באופן היותר רצוי, כי נתמלאו כל הדרושים שדרשו מהם.

המאורע בשיקאנא נותן די כח ועצמה לכל ארצות חברית, ובפרט העיר הגדולה ניוארק, שידעו ויבינו, כי עוד כח התורה, וכח הרבנות עומד בזהרה, אם הבע"כ של העיר מכירים כח התורה, כח הרבנות, כמו שיקאנא, עיר באיחוד קהלה חרדית מכל בתי כנסת, עיר באיחוד כל רבני העיר תחת משרד הרבנים כח האחדות מביא כח ועצמה לנצחון גדול בכל עניני יהדות, כבר הניע העת, אשר גם מניארק, ישמע קול תרועת נצחון בכל עניני היהדות, לתקן פרצת השחיטה.

מי אשר התורה נר לרגליו? מי אשר עטרת הרבנות הולמתו? יתאחדו יחד, ואזי יחזירו עטרה ליושנה, ש ו ב ה י ש ר א ל.

תכתב זאת לדור אחרון, קול תרועת נצחון השיקאנאית, ירשום לזכרון לדור אחרון, ידעו ויבינו ויכירו, כח התורה, ועם נברא, אלו הדורות יתנו נטויון למיתה, הדורות אלו שאנו מתייאשין מהם וחושבים, שכבר נכבה כח התורה, הקב"ה בורא אותן ברו' חדשה, הנצחון משיקאנא, ברא ברו' חדשה, אשר עוד לא אלמן ישראל, התורה לא תשכח מפי זרעו.

* * *

באספה משותפה של המועצה לשאלת השחיטה המורכבה מבאי כח משרד הרבנים ואגודת הקהלות ביחד עם חברי העקועקוטינוע של אגודת השוחטים דשיקאנא נתקבלו החלטות הללו:

א. לבסס ועד שחיטה עירוני על יסודות מוצקים ואיתנים.

ב. ועד השחיטה העירוני יפסח על כל עניני כשרות שחיטת עופות שיתנהגו בהתאם לדין ומסורת אבות ולפניו יבואו כל שאלות, סכסוכים וערעורים הנוגעים לשחיטה ושוחטים.

ג. ועד השחיטה העירוני יהיה מורכב מאחד עשר רבנים שיבחרו באספה כללית של משרד הרבנים, אחד עשר בעלי בתים שיבחרו על ידי אגודת הקהלות, ואחד עשר שוחטים שיבחרו באספה כללית של אגודת השוחטים בהסכמת הרבנים.

ד. ועד השחיטה העירוני יבחר מהרבנים שבקרבו יושב ראש ושלישה סגנים ומוזכר.

ה. ועד השחיטה העירוני יועיד ועדת בחינה משלשה רבנים, חברי ועד השחיטה, אשר יחלפו כל שני חדשים באחרים, היושב ראש יזמין לכל אספה של ועדת בחינה שני שוחטים שישמשו בתור כוחנים לסכיני השחיטה. על כל שוחט להענות מבלי עכוב להזמנה שתניע אליו מועדה זו לסדר סכיני לפניה, להבחן כרינים ובהנהגה ולציית לכל פקודיה.

ו. ועד השחיטה העירוני יועיד מהרבנים שבקרבו בית דין לעדעורים והרשות לצרף לבית דין זה רבנים ממשרד הרבנים שאינם חברים בוועד השחיטה, לפני בית דין זה יובאו כל סכסוכים ישיבין שוחט למשנהו ובין שוחט לטבח אחרי שהסכסוך יובא בראשונה לפני העקועקע-טיווע של אגודת השוחטים והיא תוציא החלטה שלא תפיק רצון התובע או כאשר היא לא תבוא את הסכסוך לירי גמר אחרי עבור שבוע מיום התביעה.

ז. ועד השחיטה העירוני יועיד גם כן ועדה מפישרת יתהיה מורכבה מרבנים ובעלי בתים שלפניה יובאו סכסוכים שכאלה אשר ועד השחיטה יחליט שיותר רצוי לתקנם על ידי פשרה.

ח. ועד השחיטה העירוני יתקן תקנות שימצאו נחוצות לשפור מצב כשרות השחיטה והשוחטים.

ט. אגודת השוחטים מחויבת למלא בדיקנות נמורה וזריזות נמרצה אחרי כל החלטות ועד השחיטה, וכן מחויב כל שוחט להתיצב לפני ועד השחיטה או לפני כל אחד מועדיו כאשר יקבל הזמנה ועליו לציית דין ולקיים את כל הדברים אשר יוטלו עליו מטעם ועד השחיטה בנוגע לרת ודין.

י. אם ועד השחיטה העירוני יוכח אחרי חקירה ודרושה שאחד מחברי ההנהגה של אגודת השוחטים או סוכנם המסחרו לקח שוחד יפוטר מיד

מנחם נחום שאר, משה שמשופאק.

הועד השחיטה, אחר עשר רבנים, הרב אלעזר ראובן מישקין, יושב ראש, הרב חיים מערניק, הרב ברוך ראבינאוויץ, הרב יהודא האיזענסמאן, הרב מישה זאב כהן, הרב דובער פוירסקי, הרב אברהם ליב שור, הרב אברהם יצחק פערלישטיין, הרב אלחנן פסח גארדאן, הרב בועז כהן, הרב יצחק אייזיק הלוי סמאהל, מזכיר, אחד עשר שוחטים, שלמה רעסט, ב'קאנטאר, ר.היימענסאן, בעסקין, פראמאן, קאליטש, וויין, פראנק, ווארשאווסקי, גערשמאן, פארקש.

אחד עשר בע"ב: א. שריורא, ש. ה. כהן, י. או-ראנין, י. מיישקין, מ. גרינבערג, א. פיררמאן, ב. פריימאן, וו. סערלין, ד. לעוויטאן, ס. ע. ניופער-גער, ה. יצחקין, א. גאלדבלאט, נשיא הקהלה, והרב מנחם זאקס, מזכיר.

הבחירות חדשות מהיוניאן, השובי"ס, שלמה רעסט, נשיא. ב. קאנטאר, סגן, ר. הימענסאן, מזכיר. גראסמאן, נזכר. הרב שאול סאקס, מדרכי ימים שלופאק, טראסטיעס.

עולים לארץ

הנכבד היקר, ת"ח מופלג בתורה, השלם במעלות ומדות מו"ה יעקב ליב אנדראן נ"י נסע לבקר ארץ ישראל על משך שני חדשים אביו הנכבד ת"ח מופלג בתורה במעלות ומדות תרומיות מו"ה שמואל יצחק אנדראן ז"ל, כתושבי נויארק, מפורסם בכל העיר נויארק, לעסקן גדול בכל עניני היהדות, הוא היה הראשון אשר יסד בית ספר פארוכיאל'י בנויארק, וזה המוסד הוא ישיבת ר' יעקב יוסף בנויארק, הוא מסר גופו ונפשו ומאורו להשיבה, ובסוף ימיו זכה לקבוע דירתו בארץ ישראל, ושם נפטר ביום כ"ה שבט תר"צ, בעיר נבעת שאול, בנו פר. אנדראן נ"י, הולך בדרך הזה שדרך לו אביו, עסקן ציבורי, עושה ומעשה, הוא מראשי המתעסקים בישיבת ר' יעקב יוסף, עומד בראש כל ענין יהודי חרדי חשוב ומועיל, כעת הגיע לו טלגרמה מאמו היקרה תחי' מארץ ישראל, אשר אינה בבריאות השליכות, ונסע שם לקיים מצות כיבוד אם, ובתקוותו לבוא חזרה אי"ה לפני חג הפסח.

מישרתו, וזה שנתן את השוחט יענש כפי ראות ועד השחיטה.

יא. על פי דרישת ועד הכשרות המרכזי מחויבת אגודת השוחטים להסיר שוחט מעבודתו אצל טבח שתהיה לעד הכשרות המרכזי כנגדו בסך דין הנוגעת לכשרות וכאשר ועד הכשרות המרכזי יסכים להשיב את השוחט אצל הטבח, אז על הטבח לשלם להשוחט שכר בטלה בהתאם להפסדו.

יב. אסור לשוחט לשחוט אצל טבח או מזכיר עופות שמחזיק חנות פתוח בשבת ויום טוב למסחר

יג. שוחט שיאסר על ידו ועד השחיטה עירוני או מי שאינו שוחט על אגודת השוחטים להוציאו מיד מאגודתם.

יד. השוחטים שהוצאו מאגודת השוחטים על ידי העקועקעטיווע הקודמת צריכים להקבל שוב בתור חברים באגודת השוחטים על פי הצעת ועד השחיטה, אחרי שהשוחטים הללו יבטלו את ה"אינזשאנקשאן" של ערכאות נגד האגודה.

טו. חברי העקועקעטיווע הקודמת אינם רשאים ליטש בשום משרה באגודת השוחטים עד שיעברו שלש שנים מהיום.

טז. כל הצבעה באגודת השוחטים צריכה להיות נעלמה כאשר תהיה דרישת לכך אפילו מחבר אחד.

יז. סוכן המסחרי של אגודת השוחטים צריך להיות רוקא שוחט חבר באגודת השוחטים, ית. לסוכן המסחרי הקודם אסור להשתתף בכל אספה, או פעולה גדולה או קטנה של אגודת השוחטים, ואגודת השוחטים איננה רשאית לבוא עמו בכל קשר שהוא ולהתרחק ממנו רחוק גמור והחלטי לעולם. ואסור לו לקבל כל שכירות דהוא מקופת האגודה.

כז. זה נעשה בהסכמה נמורה במעמד חבר העיר מאתנו החותמים מטה, באי כח משרד הרבנים, אגודת הקהלות, ואגודת השוחטים. אור ליום ד' ח"י טבת, תרצ"א.

שלמה רעסט, יושב ראש של אגודת השוחטים דשיקאגא, בינוש אלי' קאנטער, סגן יושב ראש מרדכי ווייס, גבריאל קארקאו, משה טוראנא-וויין, אביגדור גראסמאן, יוסף פינפער, אברהם דובער, הרב שאול זאקס, ראובן הימענסאן,

בעת בקורם אמריקה, נתארתו שמה, וזה לאות
נאמן על כל הנעשה ישם שהוא בכשרות מדוקדקת
ומצוינת, החרדים ישם מתוקנים ככל מעלות
המודרנים, באופן היותר נעלה.

מר. אנדראן, הוא בעה"ב של "קענסנינגטאן
גארדען האטעל", פאר ראפאנוועי, ו"האמיל-
טאן האטעל" בלונג ביעטיש, סמוכה לנויארק,
האטעל'ס אלו מפורסמים בעולם החרדי, בכשרו-
תם הנעלה מהחל עד כלה, רבנים נאוני יוראפ,

סימן עט

הפקר בשביעית

תשובה מהגאון האמתי שר התורה הרב ר' יצחק יעקב ראבינאוויין ז"ל האב"ד דפניוועז

יום ד' ו"א טבת תרע"א

לידירי הרב הנ' סוע"ה זכ"ל:

אשר שאל ידירי על דבר מי שהפקיד את
שדהו אם נוהג בו דין שביעית משום שפשוט לו
דבשל נכרי אינו נוהג ובשל הקדש נוהג כמבואר
בירושלמי ולזה שאל איך הדין בהפקר, הנה אנכי
בעניי לא ידעתי המקור לזה דבשל נכרי אינו
נוהג בו קדושת שביעית, דמה שנאמר והיתה
שבת הארץ לכם, לא קאי למעוטי לכם ולא שהוא
של נכרים, כי אם כמו שדרשו בתורת כהנים פ'
בהר, לכם ולא לעכו"ם, שפיר אין להם דין
בשביעית לזכות, וזהו הלשון בת"כ (לכם ולא
לאחרים, לאכלה ולא להביא ממנה מנחות) וכמו
שבסוף דבריהם הכוונה ששביעית לא נתנה
למנחות כן נמי ברישא, ומה שאמרו אח"כ
ולשכירך ולתושבך מן העכו"ם, היינו שאם הוא
שכיר ותושב של ישראל הותרה גם לעכו"ם, ולא
כתרומה, וכן אמרו ישם עמך לרבות את האכסנאי
דכל שהוא אכסנאי אצלו מותר, אבל בלא"ה
אסור להאכיל לעכו"ם, וראיתי כעת בהתורה
והמצוה על הפסוק לכם לאכלה שפירש בתחלה
דקאי שאסור לנכרי כפשוטו, ואח"כ כתב שיש
לפרש שבנכרי אינו נוהג שביעית, ומה נמצא
מקור לדברי הרמב"ם שהרעישו עליו המב"ם
ומהרי"ט, והרמב"ם לא רצה לפרש שאסור
להאכילם לעכו"ם דיסתור מש"כ אח"ז משנה ו',

ולתושבך מן העכו"ם, ובאמת מדברי הרמב"ם
בהל' שביעית פ"ה סתיבה מפורשת לדבריו
זו"ל, אין מאכילין אותו לעכו"ם, ואם הוא שכיר
שנה או חודש מותר, הרי שהרמב"ם בעצמו
מפרש כן דברי התו"כ, דביאור שבת הארץ, שכל
מה שגדל בשביעית הוא הפקר ומה שאמרה תורה
לכם היינו שמופקר לכל ישראל ולא לעכו"ם והוא
דבר פשוט והרמז"ל לא הזכיר כלל דין שאינו
נוהג שביעית בשדה של עכו"ם כי אם שכתב
דפירות נכרי מותרים ולא נזרו משום ספחים,
היינו דבזרע ישראל מדינא אסור גדילפינן מקרא
דשבת הארץ, ואף ב"ה דמתירין בספרא פ' בהר
הוא רק בנטייבה השרה ע"י ישראל שלא כיוון
לזריעה, אבל אם זרע עכו"ם מותר, וגם נזירת
ספחים אין כאן כיון שהם כרשות עכו"ם, אבל
שלא להיות בהם קדושה אין לנו, ומקורו של
הרמב"ם הוא מירושלמי דמאי, דאמרו ישם
דהפירות מותרין, דאם עכו"ם הוא פטור וישראל
מיטמר, רק דמיעוט כותים ולא חששו, והיינו דאם
ישל עכו"ם הוא אין כאן איסור בשביל שזרעו כיוון
דמותר הוא בזריעה, וכן אין גזירה, אבל לענין
קדושה לא אמרו, דהרי אמרו ישם דישאל משמר
ישם בודאי נוהג כל דיני שביעית.

אמנם כ"ו לקדושה, אבל לדין הביעור וכן
דמה"ת כל הגדל בשביעית הוא הפקר, זה אין
כאן בעכו"ם כמו שכתב המהרי"ט ז"ל בשם
הר"ט דמצי לומר אתינא מכת גברא דלא מצי
לאישתועי דינא בהדי' (עי' בכורות ו'): היינו
דכל הדינים למטון ל"ש בעכו"ם דאין ממון
העכו"ם מופקר, כיון דאינו מצוה, וכמו דפטור
ממעשר מכת דלא מצית, משום דישם הוא ג"כ
חובת נתינה, ומה שחלקו ישם בין תרומה לתרומת
מעשר, היינו דתרומה סלבר מצות הפרשה יש
בו הפרשה מצד הקדושה, ובזה ג"כ מחויב
לפרשי, וממילא כל שמפריש יש בו מצות נתינה

לכתן דכיון שהוא תרומה יש בה מצות נתינה
 לכתן בדכתיב בקרא דכל תרומה הוא לכתן, ורק
 בתרומת מעשר נלי קרא, ולזה במעשר לחורא
 כתב הרמב"ם ז"ל בהלכותיו הטעם רמזית לומר
 אתינא מכח נברא, משום דבמעשר אין כאן
 קדושה רק נתינה, והנמ'. מפרש רק דמ"ט אינו
 מחויב ליתן תרומת מעשר שיש בה קדושה כמו
 תרומה מקרא דכי יקחו יעו"ש, וזהו הכוונה
 בשביעית ופסוק בשל עכו"ם, ולפלא לי על
 המחרי"ט ז"ל שבביעור הסבים להר"ש ז"ל דכן
 נהני, ומ"מ כתב הפסוק ממעשר משום שהוא
 הפקר, והוא פלא כיון דפסוק מביעור כן גם דין
 הפקר אין בו, אמנם י"ל דס"ל דרק ביעור שהוא
 חיוב על האדם לבער ולהפקיר בזה ל"ש בעכו"ם
 כמו בחיוב מעשר, משא"כ בהפקר שהוא ממילא
 יש גם בעכו"ם, אלא שלפ"ז תמהני דאיך אמר
 הר"ש דאתינא מכח נברא, הרי גם העכו"ם לא
 זכה דהופקר הכל בשדה, וא"ל דבלקטתו זכה,
 דהא אמרו לכם ולא לעכו"ם וכמ"כ, וכן מוכרח
 מד' הרמז"ל שכתב דהעיריות הסמוכות לכפר
 מושיבין נאמן כדי שלא יבאו עכו"ם ויבזו
 הפירות, והשתא אם נימא דהפקר הוא גם לעכו"ם
 איך מותר לשמור וע"כ משום דאינו מופקר
 לעכו"ם, ולזה נראה דבומה"ז שהעכו"ם דרים
 יותר מישראל אין כאן איסור דשימור כלל
 דצריך לשמור בשבילם, וע"כ במש"כ דגם דין
 ההפקר אין כאן בשל העכו"ם, אף שהוא ממילא
 דהתורה שהפקירה הוא רק למי שמצוה על דין
 התורה ולא לעכו"ם, אמנם מד' ירושלמי פאה על
 המשנה דהפקיר לעכו"ם אמרו שם דאם הפקיר
 לישראל ולא לעכו"ם, למאן דיליף משמיטה אין
 הפקירו הפקר, והרי גם בשביעית אין הפקרו
 הפקר כי אם לישראל, אמנם נראה דכוונת
 ירושלמי הוא כך, דהא יסוד הדין דהפקר למחצה
 לא מהני הוא בשביל שיוור הבעלים בהפקר, דהא
 אם הפקיר לעניים מה שאין עשירים נוטלים הוא
 בשביל שהבעלים יש להם הזכות שלא יטלו רק
 העניים, דאל"כ מה מקום לעכב על העשירים,
 וזה ל"ש בהפקר, וזהו שלמדו משביעית דהבעלים
 אין להם שום זכות, אמנם בשביעית מה שאין
 נוטלין הנכרים לא בשביל דין הבעלים, כי אם
 בשביל דין הקדושה, שאחרי שקדוש לכל רק
 שהותרה לאכילת ישראל, שוב אין לו כח לזכות

בדבר הקדוש, וזהו שיעקר הדין נשנה ברמב"ם
 דאין מאכילם, ולזה מפאה למרו שפיר דשם לא
 בשביל קדושת הדבר כ"א בשביל דין הבעלים
 שהבעלים הפקירו רק לעניים, אבל באמת אין
 העכו"ם יכול לזכות בהפקר של שביעית וא"כ
 מוכרח שפיר מכה דפסוק מביעור דגם הפקר
 אין כאן בשל עכו"ם, ויש לי בזה דברים הרבה
 אלא שהדברים ארוכים ולזה קצרת, ולזה אין
 מקום להסתפק בהפקר, ומה שהוצרכו לקרא
 בהקדש היינו ג"כ לפי שבהקדש שייך נ"כ לפסוק
 מצד זה דכל שהוא כבר קדושה ל"ש שתחול עליה
 קדושה ולזה פסוק מבכורה בהקדש כמ"ש רש"י
 ז"ל בבכורות, דאין זה בשביל דבעי שלו דרק
 נכרי פוטר דהוא בגדר דבאו בה פריצים וחללוהו,
 דכל שהוא ברשות נכרי ל"ש חלות הקדושה, אבל
 בהקדש טעמא אהדינא משום דכבר קדוש ולזה
 פסוק, ויעו"ש בתום' מה שהשיגו ע"ן, ומבואר
 אצלי ליישב דבריו ואכ"מ, ולזה נראה לי מכבר
 דאף למ"ד יש קנין לעכו"ם מ"מ בהפקיר
 הישראל חיוב, דאין הטעם דבעי שיהי' של
 ישראל רק דבעי שלא יהא ברשות נכרי, דרשות
 הנכרי מטל הקדושה, דהרי בכל הי"ם משמע
 דיותר להפקיר נכסיו, ואם נימא דמפקיע
 מקדושת א"י, הוה אסור כמו למכור לנכרי
 דאסור בשביל הפקעת הקדושה למ"ד יש קנין
 כמ"ש בע"ז וע"כ דאין כאן הפקעת הקדושה.

והנה ירדתי כתב להביא ראי' מירושלמי שקלים
 אמנם נראה דאם הפקיר שדהו וקצר לעומר דלא
 מהני לעומר, וכמו שאמרו ב"ה קצירך ולא קציר
 נכרי וה"ה להפקר, אם לא שנאמר דרק רשות
 הנכרי פוסל, וא"כ ממנ"פ אין ראי' דא"כ גם
 בזה נאמר כן, אמנם באמת לכאורה יש לשאול
 דאיך כשר העומר מספיתו שביעית, הא שביעית
 הוא הפקר, והיה ראי' מכאן דמה דמועטו הוא
 רק של נכרי ולא של הפקר, אמנם נראה כיון
 דכתיב קצירכם, ולזה שביעית דהוא מופקר רק
 לישראל נקרא קצירכם כיון דמופקר רק לכל
 ישראל, משא"כ הפקר דעלמא דהוא מופקר לכל
 בזה י"ל דלא מהני כמו בשל עכו"ם.

ולענין מה ששאל בהסירכא, הנה לא אוכל

לומר בזה דבר ברור דבדאי כל שיש סירכא

לפנינו, ורק בשביל המנהג שנהגו לחסל כל

שעברה הסירכא, שוב אם השוחט כעצמו נסתפק

לו דשמא נתקם, הרי אין לנו כידור להתיר ואסורה ככל הסידרות שנאסרו בש"ס, וצדקו דברי הספר שנתב דל"ש בזה ס"ס דכידור כעי להתיר, ודבר זה תלוי באמירת השוחט. והנני ירדו יצחק יעקב בהרש"ל ראבינאוויץ

סימן פ

השתחווא לכה"ג ביה"כ

שיעור הלכה שאמר הנאון הגדול תרב ר' משה סאלאוויציק שליט"א בישיבת ר' יצחק אלחנן, בניו יארק, בשם בנו הנאון העצום העילוי הנפלא המפורסם ככשרונותיו הגאונים, ומלא דבר כיראת ה' הרב ר' דובער סאלאוויציק שליט"א.

בפ"ו דמק' תמיד משנה א' מי שזכה בדישון המנורה נכנס וכו' והשתחוה ויצא, וכן כמשנה ב' ונ' מי שזכה במחתה צבר הנחלים על נבי המזכה והשתחוה ויצא מי שזכה בקטורת וכו' והשתחוה ויצא, אשר דבכל אלו המשניות מבואר דכל כהן שנכנס להיכל לעבוד הוי' משתחוה קודם יציאתו וכן מבואר גם ברמב"ם פ"ג מה' תמידין ומוספין ויסוד הרין נראה דהוא משום דהשתחוואה הוי חלות דין של קיום במקדש מדאורייתא מהקרא דוהשתחית לפני ר' ונ' והרי תזינן דלהרבה ראשונים (הסמ"ג חולק על זה) מותר לבתחילה לכהן לכנס להיכל להשתחוות לכר וליכא אסורא דביאה קניית, משום דקיום השתחוואה הוי הפקעה מרקנית, ולכאורה צ"ע מעבודת כהן גדול ביום הכפורים דמבואר ברמב"ם ובמשנה כל סדר עבודתו ועשיתו עד צאתו לביתו, לא מצינו שם שהי' משתחוה וכנראה דלא היתה שם השתחוואה, וצ"ע אמאי ומ"ש מכהן העובד בכל השנה דהי' משתחוה.

ונראה לומר דהנה בחולין דף י' מביא הגמ' ראי' דיציאה דרך אחוריו שמה יציאה, מיציאת כהן גדול מקדשי קדשים, ביום הכפורים, שהי' יוצא דרך אחוריו, ומבואר מהגמ' דביאת כהן גדול להיכל וקדשי קדשים באמת צריכה להיות דרך ביאה וכרחיזינן דהא דמהני גבי יציאתו דרך אחוריו הוא רק משום דשמה יציאה וממילא

נבי ביאה דלא הוי ביאה ככל התורה לא מתני, וכן משמע גם מדברי התוס' שם, ומפורש כזה דהביאה והיציאה של כהן גדול ביום הכפורים הוא חלות דין וקיום של ביאה ויציאה, ועצם הביאה והיציאה הוויין מסדר וקיום של עבודת יום הכפורים, והוא דין מסוים כעבודות הפנימיות של יום הכפורים הנעשות כבגדי לבן. והנה בזבחים דף פ"ג מבואר תניא ר"א אומר

נאמר כאן לכפר בקודש ונאמר להלן וכל אדם לא יהי' באהל מועד מה להלן בשלא כפר, אף כאן בשלא כפר, והיינו דמבואר כגמ' דהלאו של וכל אדם לא יהי' באהל מועד כבואו לכפר, מתחיל תיכף משעת ביאת הכהן לכפר, אף שעדיין לא כפר, וכן עיין ביומא דף מ"ד אין לי אלא בכניסתו ביציאתו מנין ת"ל עד - צאתו, הרי דהלאו הוא מבואר עד צאתו, והנה ביומא דף מ"ב מבואר דהלאו הוא גם על עבודתו של כל חשנה כהיכל, הזאות הפנימיות והקטרת הקטורת, ולכאורה צ"ע מהא דמבואר במשנה תמיד פ"ו, דעם כהן המקטיר היו נכנסים גם כהנים אחרים להיכל, מי שזכה במחתה ואוהבו או קדובו שהי' נותן לו את הבזק, ומבואר שם שפרישת כל חעם היתה בעת שהממונה אמר להמקטיר הקטר, הרי דעד מעשה ההקטרה היו עם המקטיר עוד כהנים כהיכל, וצ"ע דלפי המבואר בזבחים דהלאו מתחיל תיכף משעת ביאה א"כ איך היו רשאים להיות עוד כהנים כהיכל כיון דכבר נכנס להקטיר (אחרי שהערותי זאת הראו לי שבכך עמרו על זה הגאונים הרב ר' אלעזר משה הלוי חורוויץ אב"ד דק"ק פינסק, והרב ר' ליפמאן הכהן אב"ד דק"ק מיר, בספר מלבושי יום טוב), אכן נראה פשוט דמה דהלאו ח"ל מבואר עד צאתו לא שייך דק לכהן גדול ביום הכפורים בעבודות הפנימיות שעובד כבגדי לבן, דעצם הביאה והיציאה הוויין מקיום עבודת היום, וכדחבאנו מהסוגיא דחולין, והרי הלאו נאמר על ביאה לכפר, וכדכתיב בקרא בכאו לכפר, והוא דק ככהן גדול ביום הכפורים דעצם הביאה שלו הוי דין וקיום בעבודת היום וביאתו צריכה להיות לכפר, משא"כ בשאר ימות השנה דדין של ביאה ויציאה ליכא שם, דהרי יכול לכנס גם שלא כדרך ביאה, ועל הביאה והיציאה ליכא שום חלותים ודינים, ולא בעינן, וגם לא שייך דין של בכואו לכפר, וקיומו הוא רק

מעשה הקטרת, וע"כ גם הלאו לא שייך רק למעשה הקטרה לבר. והנה נראה פשוט דחלות דין קיום של ביאה ויציאה לא נאמר דוקא על עצם מעשה הביאה והיציאה, כי אם גם על כל עת היותו שם, דהיינו מכואו עד צאתו, וכדחזינן דעל כל אותו העת איכא הלאו, והיינו משום דעצם היותו שם עד צאתו הוא קיום בעבודת היום, וכל החפצא של עצם מעשה הביאה, עם עבודתו והיותו שם עד אחר מעשה היציאה, הוא דהא קיומא של עבודת היום, והרי מכואו ביומא דף מ"ב דהכחן גדול הו' ממתין בקדשי קדשים אחר הקטרת הקטורת עד שיתמלא הבית עשן, וגם הרמב"ם פסק זאת בפ' ד' מה' עבודת יום הכפורים, והך דינא שייך לדין קיום שהיתו שם, והוא שיעורא עד כתי צריך להיות שם, ועל כן נראה דכל עת היותו שם עד צאתו צריך להיות בהכשר עבודה שיהא כשר וראוי לעבודה, וגם מלוכש בבגדי לבן, דהרי חד קיומא הוא עם מעשה העבודה, וממילא אסור לו להיות אף רגע אחת בלא הכשר עבודה, וכל עת היותו שם עד גמר צאתו הוא קיומו, והוא דין פשוט, והלא דין קיום ביאה ויציאה שייך להיכל כמו לקדשי קדשים וכדחזינן דהלאו דמכואו עד צאתו איכא גם בהיכל, אשר לפי"ו הרי נראה מה שלא הזכיר דין השתחואה גבי סדר עבודת היום י"ג כהן גדול ביום הכפורים, דבאמת אסור לו להשתחוות, דהרי השתחואה הוא פייסוט ידיים ורגלים במכואו בשבועות דף ט"ו ובמנילה דף כ"ב, וכן פסק גם הרמב"ם בפ"ו מה' עכו"ם ה' ו', וא"כ בעת השתחואתו אינו ראוי לעבודה מדין ייטב דפסול לעבוד מהגויה"כ דעבודה בעי עמידה, ובכהן גדול ביום הכפורים בעבודות הנעשית בבגדי לבן, דין עמידה שייך לכל עת היותו שם עד צאתו, וכמש"נ, ובשעת הקטרת הקטורת על מזבח הזהב והדלקת הנרות בהיכל שהן עבודות של כל השנה ונעשות בבגדי זהב, באמת השתחואה גם ביום הכפורים קורם יציאתו מן ההיכל, ועיין ברמב"ם סוף פ"ד דעבודת יום הכפורים שכתב וזה לשונו ומקטיר קטורת של בין הערבים ומדליק הנרות של בין הערבים כשאר הימים, וסדר מיוחד גבי יום הכפורים לא כתב ורק דסמך על מה שכתב כשאר הימים, דסדרו הוא כמו כל השנה, וכן גבי

סימן פא

חמצן של עוברי עבודה.

(המשך מת"ד חוברת ו' סימן מ"ו)

(ב) ועל ההערה, למה נחיר מספס שמה החליטו נימא כאן נמצא החמץ עתה. כאן הו' מכבר לפני פסח כמ"ש כתובות ע"ה:

(א) ידוע מ"ש תו' ריש נדה ד"ה מעת ודף ד'. ד"ה שכל דהא דכל הטומאות בשעת מציאתן הוא רק לחומר תרומה וקדשים וכ"כ תוס' ערובין ל"ה: ד"ה כל וכתובות ע"ו: ד"ה על וקידושין ע"ט: ד"ה מי דחוקה דהשתא לא: כלום היא והאריך לברר כן בש"ש ש"ג פ"ה וש"ז פי"ו וקצה"ח קט"ו סק"א וכ' שם בש"ו פי"ה דמ"ש רמב"ן יבמות קט"ו: גבי יצחק ריש גלותא דל"ח לתרי יצחק משום דאמרי' כנכ"ה כוונתו כמ"ש רמב"ן ב"ב כ"ד. גבי חביאת דחמרא בפרהסיא דהוי במקומו ממש (וכ"כ דרישה יו"ד קכ"ט ס"ק ל"ג ומ"ח וכ"כ סמ"ע רנ"ט סק"ו וט"ו יו"ד רצ"ד סקי"ז - וש"ך שם ככ"ט סקכ"ז וסק"מ) ומסקנת הש"ש דל"א כנכ"ה ובר' אשי כתובות ע"ו, דמישני רישא מנה לאכא בידך (וק' על הרמב"ן מנין לו הכא דענבי אסורים נגד רוב ענבים שאינם של ערלה משום כנכ"ה ועדיף מרוב, דהא בכתובות איתא דק דכנכ"ה מצטרף לח' מכין ולא מהני חזקה הגוף להוציא).

אבל ס"ם ק' הכא בחמצן אפי' להסבר של הש"ש דהא הוי ג"כ מקומו ממש ונמצא ברשותם. וגם הכא אמרו תניא רמסיע לרבא

וק' בערובין מ"ה: דמק' על עבים ודלמא
הני אזלי וכו' למה לא נימא כנכ"ה ואי שכיח
שמתחלפים העננים. ול"ש כנכ"ה א"כ מה תי'
דסדר' לקולא הא אין זה ספק דשכיח
שהם מאתמול.

ולחלבה אין בכנכ"ה דין ברור, דבחור"מ סי'
ר"ג ספ"ו פוסק המחבר כרשב"א דאמרי' כנכ"ה
זכ"ב ספ"ע רב"ד סק"ב זכ"ב נה"מ סי' ס'
סקי"ד וסי' קי"ב סק"ט (ועי' ש. בסו' קי"ב
ותמהני הא עתה נמצא אצל הלוקח ולא אצל
הלוה ובכח"ג הוי מרשות לרשות כמו בכתובות
בנמצאו ברשות הבעל, גם לפ"ו המחבר סותר
א"ע דמיד את"כ בס"ג כ' המחבר ברעה א'
ורמ"א דלא' כנכ"ה). אבל בסו' ס' סי' כ'
דל"א כנכ"ה, ובסמ"ע סק"ב חלוק בין סרקע
למטלטלים. וחלוק ברי ושמא וכן מסקנת רמ"א
קי"ב ס"ג זכ"ב ט"ז רפ"א ס"ו רכנכ"ה ל"מ
להוציא זכ"כ ש"ך סי' ס' סקכ"ח זכ"כ ח"ס
חור"מ קפ"ו. (ועי' ת' רא"ס סי' ז' מתוכה עם
הקצה"ח ולע"ע אינני מבין היטב את חלוקו).

ג) מה שהעיר למה תולים שהחליפו ע"פ
מ"ש מל"מ פ"ד מבכורות ה"א דספק אם
נעשה מעשה המתיר ל"א סר"ד לקולא וחלתיף
הא הוי מעשה. הנה גדולה מזה יכול להקשות
מבכורות כ'. דאפי' דובא דתליא במעשה לא
מהני, ולכאורה י"ל דרבא דאמר שם מחורתא
ד' ישמעאל כר"מ ס"ל דחייש למעומא ולא ס"ל
חלוק זה ולכן הכא דחביאו ראי' מברייתא לרבא
דישראל מומר בודק לו סכין שפיר הקשו לשיטתו
דלמא בברייתא מותר משום ספק דרבנן.

אבל באמת לק"מ דכה"ג מצינו שבת כ"ג.
רוב ע"ה מעשרים הם, וערובין ל"א: חזקה שליה
עושה שליחותו (ועי' שושנת העמקים כלל י"ב
שהעיר ע"ז) ופסחים ד'. חזקה ברוב (ועי' ב"ח
תל"ז) ושם ט'. חכר שמת וחניח מגורה מלאה
פירות הן בח' מתוקנים, וכל הני תלוים במעשה,
אך המעם כמ"ש תו' יבמות קי"ט. ד"ה ר"ט
רוב נשים מתעברות ל"ח תליא במעשה דמילא
חוא דירוע שכן מנהגו של עולם וה"נ בכל הני
שמעוה לעשות אמרי' שבדראי עשו כן אף
דתליא במעשה וה"ה הכא משום חומר האיסור
החליפו, ועי' מחלוקת ט"ז ונה"כ יו"ד סי' ס"ט
סקכ"ד אי נמלה.

ורבא הוא המ"ר בכתובות קט"ו: רבא ס"ל
דל"ח לתרי יצחק.

ב) ולכאורה י"ל דרש"י פסחים ז'. ד"ה
בהר כ' מיט"ה בהר הבית אפי' בשעת הרגל
חולין דרוב השנה מכריע את רוב הרגל שהוא
מועט בערך רוב השנה. ואי נימא דהך כנכ"ה
חזקה גמורה היא אפי' אלו הני תרי רובי שוים
מ"מ המעות חולין משום כנכ"ה. ולכן, י"ל
דכנכ"ה איננה חזקה גמורה אלא הכוונה כמ"ש
באו"ח תס"ז סי"א וסי"ב שמחזיקין מזמן לזמן
ולא ממקום למקום ולכן רבא דעורה בבית
אביה אתרעי ח' הגוף כספק מזמן לזמן ובסיפא
ברשות הבעל חו' הגוף בתקפה דאין מחזיקים
ממקום למקום אבל ס"ס אין כנכ"ה יותר מספק
והכא בחמץ שעשה"פ אפי' נימא כנכ"ה ס"ס
אינו אלא ספק דרבנן.

ג) וי"ל עוד דהכא נגר סברת כנכ"ה, יש
להפוך חזקה שהפת היתה מתחלה קמח ויש לו
חזקה דמעיקרא ואם הניס מתי נעשה שנוי
להיות פת אמרי' שרק עכשיו מקרוב נתחמך
לפת ועי' גיטין כ"ז. המביא גט ואבד מצאו
לאלתר כשר ואם לאו פסול ושם ע"ב איוהו
שלא לאלתר רנ"א כרו שתעבור שיירא ותשרה
ואמרי' דרק עכשיו נאבד ונפל חנט ולא הי'
כאן מתחלה.

ד) אבל העיקר הוא, כי מפורש בשקלים
ומוכא פסחים ז', וב"מ כ"ז. מעות שנמצאו
בירושלים בשעת הרגל מעשר משום דשוקי
ירושלים עשויים להתכבד בכל יום וכן מק' בב"מ
למה מצא בתוך הבית שלו וליוול בתר בתרא
משום דסתם שוכר בצאתו מחפש ונוטל את שלו
וכן מק' בפסחים על פת שעירפשה דהאי דהאירנא
היא וכן תיבה שנשתמשו בה מעות חולין ומעשר
ניזיל בתר בתרא דמפני חומר מעות מעשר שלא
יתערב בחולין עשוי להתכבד וה"ה ממש הכא
בחמצן של ע"ע דמפני חומר האיסור מחללפין.
וכזה ניהא מ"ש יבמות ק"כ: גבי סי' כליו
חיישי' לשאלה נימא כנכ"ה (ועי' נו"ב מהר"ק
אה"ע מ"ג ד"ה אמנם מק' נימא ח' מה שביד
הארם הוא שלו) אלא כמ"ש רש"י שם ד"ה
מנחשי דררך להשאיל כליו והיכא שתודך הוא
כן שהארם עושה ומשנה הענין מפני איוה טעם
ל"ש כנכ"ה.

בכ"ז דאנא לשיטתם דלא יגרש א"כ מצא בה עדות דבר וא"כ ס"ם עושה בעילת זנות אין לו ח' כשרות, ובוה מיושב קו' תוס' פ"א: ד"ה ב"ש דבמאון ובכ"ד שפיר ס"ל לב"ש אאעבב"ז וכמ"ש ב"ש אה"ע קמ"ח סק"ד (ועי' חבלים ח"ב סי' קי"ח אות ה') הרי דבעובר עברה ל"א לא שבק התיירא וכ"כ רדב"ז מובא במל"מ פ"י מגרושין הו"ח דאם היתה גרה ל"א ח' אאעבב"ז. וב"כ ה"ה פ"ד מנחלות ה"ו דבשפחה ל"א אאעבב"ז כיון דאפי' שחררה ל"ה קרושין בלי עדים יס"ם עשה איסור ל"ש ח' כשרות.

דה"מ אמרו בעובר עברה לא שבק התיירא אם במעשה זו עצמה אינו עובר מידי או לא בטלה חז' כשרותו כמה עושה עברות תמיד, משא"כ כל הני דבאותה מעשה עצמה עובר בודאי איסור חמור אז אין לו חז' כשרות ועי' פת"ש אה"ע כ"ו סק"ב דבאי' דרבנן אפי' באותו דבר עצמו ח' כשרות בתוקפת.

וצ"ע על בנ"י גיטין י"ז. דכ' בזנות פנוי' דאתרע ח' כשרות וכ"כ תומים ל"ד סקי"ב וי"ד בשם פ"מ דאם עבר אדרבנן בטל חזקתו. והא דה"ה הנ"ל כ' ח"י שיטת רמב"ם בפ"י מגרושין דבעפחה ל"ש אאעבב"ז וכ"כ יש"ש פ"ב יבמות סי' י' דרמב"ם לשיטתו בקדשה. מיירי שבודאי לא הי' עדים דאל"כ אם הי' כוונתו לקידושין אין כאן אי' ובודאי שחררה.

ועי' יש"ש שם שחמה על רמב"ם פ"ד מנחלות ה"ו דמחלק בין ת"ת ואדם כשר לשאר אנשים ואין לזה כל מקור. אבל המקור נאמן, כי הלכה זו היא עובדא מפורסמת שארין דעשה לפנים. ערך ת' לאלף החמשי הי' בוסתנאי ראש הגולה, והכליף עמד בן כתאב נתן את דארא או אודאדואר בת כוסר מלך פרס לו לאשה וילדה לו ג' בנים, ואחר מותו קמו שני בניו חסדאי ובראדני שהיו לו מאשתו הראשונה ויתעמרו באחיהם הילדים כעבדים ויאמרו כי הם בני שפחה. ויאמרו חכמי מתיבתא דאאעבב"ז וכ"ש נשיא (תשו' שערי צדק) ויקם מר חנינא דינא די בבא ויכתוב שטר שחרור להנשיאה ובני' לבטל הלעז, אבל הערעור נתערר גם אחד זמנים במשך הדורות כמ"ש בשע"צ ח"א סי' י"ט, ובימי שלמה בן חסדאי בן בוסתנאי (ערך ת"ק) ששוב הוציא לעז על

ד' ואשר העיר מסוגיא זו על מחלוקת ח"י או"ח תמ"ט עם ב"ח ומנ"א אי ספק חמץ שעשה"פ לקולא כי נראה שהנמ' תכחת אי גזיל לקולא דקאמר מי סתני שאני אומר החליפו מפני שמחליפין סתני דודאי מחליפין. (הח"י מביא סוגיא זו).

הנה ט"ז והח"י סי' תמ"ט ומהרש"א ערובין ס"ד: ורוב האחרונים מתירים בכל סד"ר לקולא. ומ"ש ב"ח ומנ"א סק"ב דמותר בהנאה ואסור באכילה, תמהו בת' רעק"א כ"ג ופמ"ג א"א ב' ובית מאיר מה טעם לפשר זה, וראי' מג"א מתו' עירובין ס"ד: ד"ה ולמדנו שכתב דאסור בספק, לכאורה שני דבורי תוס' סותרים זא"ז כי בד"ה שהולכים כ' להקל שאחר הפסח נעשה והפוי פשוט כמ"ש ח"י דרבנן חשני מ"ש אי ס"ל דאסור בהנאה קאי לר' יהודה ולדירוי' הוי סד"א וכיון שאין ראי' מתוס' להחמיר ודאי דנקטי' לכללא דסד"ר לקולא, ודקדוק לשון הבריתא מפני שמחליפין, לא מפני שצריך ודאי חלוק, אלא הבריתא קושטא אמרה שהאמת הוא כן שודאי מחליפין, ומשיביענו דאף שהם עוברי עברה מ"מ לא נגרע מהם ח' כשרות וכל מה שיכולים לעשות בהיתר עושים וסומכים עליהם וכמ"ש משנה בכורות ל' החשוד על השביעית איננו חשוד על המעשרות וכו' וכן בתוס' גיטין י"ז. ד"ה משום שכ' אם זינתה מעמידים אותה על חזקת כשרות שכבר היתה פנוי' אף שבלא"ה עשתה אי' בזנות פנוי' וכ"כ ש"ך יו"ד קי"ט סקי"ב דדנים את החשוד לקולא שלא להוציאו מח' כשרות וכ"כ שער משפ"ט יו"ד קס"ח סקי"י דאף דעבר על אי' דרבנן אמרו' לא שביק התיירא ומביא ראי' מהכא בחצון של ע"ע.

והא דבתמורה כ"ז. דבעי ר' אשי חיו לפניו ד' בהמות וקרש וכו' ואתחזק באיסורא אי אמרו' לא שבק התיירא ונשאר בתיקו (ועי' מל"מ פ"י מגרושין הי"ח) ולמה הכא כהולין ג'. פשיטא לי' לר' אשי כרנא דמומר לתיאבון מהני בדיקת סכין ואמרו' לא שבק התיירא, היינו כיון דהכא חוטא מחמת תאותו ואי יש לו היתר לא אכל איסור.

ולא ק' מירושלמי גיטין פ"ה ה"ט מובא בתוס' ע"ט: דמ"ש ס"ל לב"ש דא"צ גם שני ועושה

ובגמרא כתובות דף ט' מעשה שהי' מפני מה לא אסרוה התם אונס אף שהבועל מזיד ועיין מהר"י ששון לענין בועל שני ועיין משנה למלך מה שכתב אם הבועל הוא כהן ואנס אותה הבועל דאז צריכה להיות אסורה על בועלה כיון שהוא עשה איסור על בעלה כיון שבעלה כהן ועיין תוס' יבמות דף ל"ה ד"ה אע"פ על לשון התוס' אין לנו לחלק דנובל ללמוד טעם התוס' בשני אופנים, אך מגמרא כתובות דף ט' מפני מה לא אסרוה התם אונס הוי אפשר לרחות אף שהוא מזיד נוכל לומר דהאמת דהאיסור על הבועל לא מפאת כי הוא עשה איסור על הבועל אלא מפני כי עשה מעשה האיסור ורק התורה אמרה מתי נקרא מעשה האיסור אם היא גם כן עשתה ברצון דהרצון שלה הוא הצטרפות להאיסור כי הוא פרט מהגדרים להאיסור.

לכן יוכל להיות גם מפני טעם זה הפסידה כתובתה מפני שעשתה איסור על בעלה וא"כ יהי' באופן אם לא תעשה איסור על בעלה אינה מפסדת כתובתה וכן משמע בספר תקפו כהן בס' ק"ב שהביא שם אם מוצאים ממון ע"י ס"ם וז"ל ומדברי התוס' כתובות דף ט' אין דאי' כלל להתם כיון שהוא רוצה להפסיד כתובה מטעם שאומר שהיא אסורה לו א"כ פשיטא דבס"ם כיון דמתרת אז יש לה כתובה עכ"ל, א"כ רואין אנחנו דמפסדת כתובתה מפני שהיא אסורה על בעלה.

אך ברמב"ם פכ"ד מה' אישות הלכה י"ח, אמרה לו אישתי שזינתה תחתיו ברצונה אין משניחין שמא עיניה נתנה באחר אבל אכרה עיקר כתובתה ותוספת ואכרה הכלאות שהרי הורה בונות עכ"ל וכן כתב הרמב"ם בפ' המשנה סוף נדרים כתב אף שאומרת טמאה אני לך אינה נאמנת להיות על בעלה באיסור מכל מקום מפסדת כתובתה כיון שהודה שזינתה הרי רואין אנחנו מדברי הר"ם אף שהיא מתרת לבעלה מ"מ אכרה כתובתה א"כ סיבת הטעם שאכרה כתובתה מפני שזינתה ולא מפני שאסורה לבעלה דהכא מתרת לבעלה אעפ"כ אכרה כתובתה. אך זה הוא אם זינתה אבל אם עברה על דת משה ויהודית יש לחקור אם מפני שעברה עבירה על דת משה ויהודית לכן אכרה כתובתה או מפני שהיא עוברת על דת נמצא הוא

המשפחה, התייב ר" שמואל גאון סורא בראש מתיבתא ויטהר אותה למרות שלמה הנשיא וכאשר עוד לא שקט רוח עריצים ונשמעו עוד דברי קלון נתן ר' חנינאי כהנא גאון סורא את בתו לאשה לנכד שהיאודא בן בת מלך פרס (ערך שנת תקמ"ב) ובוזה בא הקץ להדבקה, וזאת היא מחלוקת הגאונים על השפחה שכרי"ף יבמות כ"ג, ורמב"ם פ"י מנרושין, ומח שנוכד שם ר' נטרונאי גאון אף שהי' בדור אחרון ונפטר תרכ"ט. י"ל שיש טעות בתשו' הגאונים וחלופי שמות עי' ת' ר"י מיגש קי"ד מ"ש השואל, ועי' קובץ שע"צ ח"ה ש"ו סי' י"ז תשו' ע"ש ר' נטרונאי דמביא את ר' עמרם זכ' עליו ז"ל, וידוע שר' עמרם נפטר אחריו.

יהודה ליב גרויבארט,

רב ואב"ד טורונטו, קנדה.

סימן פב

ענין כתובה

כתובות ד' ע"ב ע"א וא"ו יוצאות שלא בכתובה וזעוברת על דת משה ויהודית ואיזה דת משה מאכילתו שאינו מעושר וקאמר הגמרא מאכילתו שאינו מעושר היכא דמי אי רידע נפרוש אי דלא ידע מנ"ל לא צריכא דאמרה ליה פלוני כהן תיסקן לי את הכרי ואזיל שאליה ואישתכח שיקרא וכתב הראב"ד והא דלא איסמה במורה משום דאינה נאמנת דאין אדם משיב עצמו רשע, והקשה עליו הרשב"א והר"ן אמאי אינו נאמנת להפסיד כתובתה דחוראות ב"ד כמאה עדים דמי.

וג"ל טעם הראב"ד בזה דהנה יש לנו לחקור דהא דאשה מפסדת כתובתה אם זינתה אם הוא מפאת כיון שעשתה איסור על בעלה ואין יכול לדור עמה מפאת האיסור לכן אין לה כתובה ואכרה כל תנאי הכתובה מפני שעשה איסור על הבועל ולא מפני שעשה חבועל איסור ועבירה דאם נימא דהטעם מפני שעשה מעשה העבירה לכן הי' צריכים לומר אם גם הוא אנס אותה גם כן תהי' אסורה עליו

ליה כמו א"י אם נתחייבתי וזוה נדחה ראיות
החכמים ח"מ סי' ע"ה סי' ט' בא"י אם פרעתוך
היכא דלא הו"ל למידע דרעת המ"ל דפטור
ובתומים רצה להביא דאי' רחויב ממה שהקשה
תוס' כתובות ד' י"ב הנ"ל הא הוי ליה א"י אם
פרעתוך ותיוב אלה משום דלא הוי ליה למידע
ולפי שיטת הרמב"ם דמעיקרא לא חל חזקת חיוב
אם תזנה א"כ הוי ליה אינו יודע אם נתחייבתי.

נהמיו ראבינסאן,

רב דביהכנ"ס בית שלום בשיקאגא.

מגדש אותה מפני סיבתה לכן אין לה כתובה
וכתב התוס' כתובות ע"א ד"ה אימא ד' מאיר
דער כאן לא קא מיבעיא לן סוטה בפ' ארוסה (ד'
כה) בעוברת על רת אם אסור לקיימה או לא
אבל פשיטא דמצוה לגרשה.

א"כ היכא דהיא מודה שהיא עוברת על רת
והוא אין מאמין לה כיון שאין אדם משים עצמו
דשע ע"כ אין מצוה עליו לגרשה א"כ יש לה
כתובה לכן דעת הראב"ד אם היא עצמה אמרה
שהיא עוברת על רת יש לה כתובה כיון שאין
מצוה לגרשה.

ושיטת הר"ן הטעם דעוברת על רת משה
ויהודית אין לה כתובה מפני כי לא תקנו חכמים
כתובה היכא דהיא עוברת על רת וכן הוא דעת
הרמב"ם פכ"ד הלכה ט"ז וז"ל עוברת על רת
משה ויהודית וכן זאת שעשתה דבר מכוער אין
כופין את הבעל להוציא אלא אם רצה לא יוציא
ואע"פ שלא הוציא אין להן כתובה שהכתובה
תקנת חכמים כרי שלא תהא קלה בעיניו
להוציאה ולא הקפידו אלא על בנות ישראל
הצנועות אבל אלו הפרוצות אין להן תקנה אלא
תהא בעיניו קלה להוציאה עכ"ל א"כ דין כתובה
לא נתקנה על פרוצה וכיון שהיא אומרת שהיא
עוברת על רת או כמו שאומרת על דין חיוב ממון
כמו גנבתי או גזלתי דנאמן.

ודעת הר"ן כתובה היא מדרבנן סוף פ' שני
דיני גזירות ע"י בד"ן, ולפי שיטת הרמב"ם דאם
זינתה לא תקנו חכמים חיוב כתובה הוא כמו
תנאי בחיוב כתובה דהחיוב כתובה אם תהי'
כשרה ולא מופקדת נכ"ל בזה לתרץ מה
שמקשינן על דברי התוס' סוטה דף כ"ה ד"ה
ב"ה וא"ת מ"ש מתניתין מפלוגתא דרב הונא
ורב יהודה ורב נחמן ור"י דפליגי בפ"ק דכתובות
י"ב דר"ה, ור"י אמרו חיוב ורב נחמן
ור"י אמרו פטור הכ"נ היא טוענת כרי ותהוי
תיובתא לרב הונא ורב יהודה ומקשי הא הוי
אינו יודע אם פרעתוך ולפי שיטתם דגם בלא הוי
לו לידע באם אינו יודע אם פרעתוך חיוב הכא
דש לה חזקת חיוב א"כ גם לרב נחמן ור"י
קשה.

ולפי שיטת הרמב"ם אין כאן קשי' כיון דאין
כאן חזקת חיוב דלא נתחייב בזה האופן אם
תזנה חיוב כתובה בעת שחל חיוב הכתובה הוה

סימן פג

ענין שליחות

בש"ס ישבת דף קל"ו אמר רב מירשיא באומר
לקוני בהרת כנו הוא קא מתכוין ופריך הנמרא
ואי איכא אחר לעביד אחר וכו' ופירש רש"י וז"ל
ולא ליקו אב להתם וכו' ע"ש וכתב המשנה למלך
פ"י הל"א מט"ץ בכונתו שלא יהא שלוחו דאם
הוא שלוחו של האב הרי הוא כאלו האב עצמו
תותך הבהרת ע"ש ויש להקשות על דבריו דרי
מבטל האב המצוה ביון שלא ימול בשליחותו,
וחכם אחר רוצה לפדש כונת דש"י בזה שאם
האב קאי התם אז לא שייך דין שליחות והוי
כמו ידו ממש ויתחייב האב משום קציצת בהרת
(בנו), וזה אינו עיין בבא מציעא ברא פ"ד א"כ
מה תלמוד לומר על כל דבר פשע שיכול אין לי
אלא הוא אמר לעברו ולשלוחו וכו' והא יד עבד
כיד רבו ובכל זה צריכין על זה קרא על כל דבר
פשע ובלא הפסוק הזה לא היה מתחייב הארון
בעשיית העבד א"כ הכי נמי אין האב חייב עבור
עשיית האחר משום שהוא יד האב, וכן ראיתי
במפרשים שכתבו דהא דאמרין מצוה בו יותר
מישלוחו זה דקרא בשלחו בחנם אבל שכרו בשכר
הוי כפועל ואנן קמ"ל דיד פועל כיד בעל הבית
א"כ הוי ממש כעושה בידו עכ"ל ולפי הנ"ל אי
אפשר לומר כן, כיון שאין מעשיו כמעשה
המשלחו ממש לענין חיוב כ"ש לענין מצוה אין
עשיית השליח כמו הוא עצמו עושה הדבר הזה,
כמו שפירש התוספ' רי"ד טובא בקצוה"ח חו"מ

אם כן מפני מה קאמר הגמרא מטעם מנו הא בפשיטות נחא דאין זה שליח לדבר העבירה כיון דהוי ידו ממש וחיב המישלח אלא ודאי שאין זה ידו ממש. וראיתי במחנה אפרים בסימן י"א הלכות שלוחין בדיון מי שרוצה לתקן המעקה ע"י אומן עובדי כוכבים אי יברך עליו שכתב דכיון דפועל גופו קנו לב"ה לגמרי חשיב ידו כיד בעל הבית משום הכי יכול לברך ע"י מה ששייח האומן נכרי ומביא ראיה לדבריו מהירושלמי פאה אמתני' דקצרוהו עובדי כוכבים ה"ז פטורה מישום דקצירך אמר רחמנא ולא קציר כותים אמרו עלהדאם קצרוה פועלים כותים ה"ז חייבת לפי זה אם שכר פועל לתקן המעקה ה"ז מברך עליו דחשיב כאילו הוא בעצמו עשהו, ויש להקשות על דבריו מה שכתב דכיון דפועל גופו קנוי לב"ה, והא דוקא בעבר כנעני אמרינן גופו קנוי ולא בעבר ישראל, ונראה לענ"ד שיש לחלק בין פועל ישראל ובין פועל נכרי, בפועל ישראל לא אמרינן ידו ממש כמו בעבר ישראל דלא אמרינן יד עבד כיד בעל הבית עין בבא מציעא דף צ"ט ע"א כן לא אמרינן בפועל בשכר דהוא גם כן עבד מקרי עין בבא מציעא ברה"י ויד דפריך הגמרא והאמר רב פועל יכול לחזור אפילו בחצי היום וכו' כי הדר ביה טעמא אחרונא הוא דכתיב כי לי בני ישראל עבדים עבדי הם וכו', אבל בפועל נכרי דהוא עבד מקרי שאין יכול לחזור בתוך ימי שכרותו ידו כיד בעל הבית ממש וזה נחא הירושלמי כנ"ל.

שלמה יצחק לעווין, רב דמינעאפאלים, מינס.

סימן פד

מזיק וניזק

בהפרדס ח"ג חוברת י"א סי' קכ"ה נדפס השנות על קושיתי על הקצוה"ח סי' ת"ז שכתב דלר"ע שותפי נינהו דק משעת העמדה בדיון, והקשיתי מרף ל"ד כחש בשעת העמדה בדיון, והנה בתשובה לירידי דרה"ג ד' אלבסנדר לעס-סער שליט"א כבר בארתי הכל בהפרדס ח"ג חוברת ט' סי' ק"ד דלהקצוה"ח ע"ב צ"ל דער העמדה בדיון הוי עליו חוב ממון, דאל"כ איך מדמה לה הגמ' למזיק שעבורו, וכמו שבארתי שם, ומה שהוסיף עכשיו דלר"ע הם שותפים

סי' קפ"ב ע"ש. ועוד לשיטת הרמב"ם פ"ג מחלכות אישות דפסק דאם עשה שליח למדש אישה דצריך השליח לברך ברכת אירוסין א"כ י"ל דהוי זה שליח בשכר כפי המדע"מ מובא בחו"מ בקצוה"ח סימן ש"ו דדוקא בשוחט שעשה נבילה בשחיטתו לא הוי בשכר משום שבר הברכה שבירך דכיון דנבלה אין לו שכר ברכה אבל בקידושין לא שייך זה א"כ הוי תמיד שליח בשכר והגמרא בקידושין דף מ"א פריך השתא בשלוחו מקדש בו מיבעיא, ומתדן הגמרא מצוה בו יותר מבשלוחו, אבל מזה אין קושיא על דבריהם שסוברים דשכר הברכה לא חשיב שכר כסברת הקצות החושן בעצמו עיין שם ומה שמובאים ראיה לדבריהם מהש"ך בחו"מ סימן ק"ה מה שתירץ קושית התוס' על רש"י בדיון תופס לב"ח במקום שעשה שליח שדעת רש"י שמהני, מהא דיימר בר חשו בכתובות פ"ד, וכתב הש"ך דהא דיימר בר חשו מיירי שעשה בשכר והוי כיד המישלח ואין זה תופס לב"ח עין שם, אומר אני שאין זה ראיה שמפורש כתב הש"ך דיד פועל כיד בעל הבית אין הכונה כידו ממש דהא פשיטא שאין הפועל משועבד לבעל הבית עצמו כמו עבד כנעני דהא מציאות פועל לעצמו, וכונתו לענ"ד שיש שליח בחנם ויש שליח בשכר, השליח בחנם אין לו התקשרות עם הבעל הבית הזה שהוא יכול להיות שליח גם כן לאחר הוי הוא תופס לב"ח במקום שחב לאחרים, אבל אם הוא שליח בשכר או יש לו התקשרות דוקא עם בעל הבית הזה והוי כמו ידו אבל לא ידו ממש שאין הגוף נקנה לו, אבל בדבר מצוה לא די התקשרות לבר בין שאין ידו ממש אין עשיית השליח כמו עשיית המשלח ואמרינן בו יותר משלוחו, וק"ל, וכן לענין עבירה אי אפשר לומר משום התקשרות הזה יתחייב המשלח כיון שאין ידו ממש כנ"ל, ועוד יש לי להקשות על דבריו הנ"ל מגמרא בבא מציעא דפריך תדע שאלו אמר לשלוחו וכו' ושותפין שגנבו חייבין מאי טעמא לאו משום דאמרינן מגו וכו' והתוספ' פירשו ושותפין שגנבו שהגביהו שניהם, ובגמרא בבא בתרא דף מ"ב ע"ב אמר שמואל השותפים נעשו שומרי שכר זל"ז והכא אחד מנביה בעד חבירו ויש לו הנאה והוי שומר שכר לזה א"כ הוי שליח בשכר, ולבר זה הא קאי התם והוי ידו כפי הנ"ל

משעת הנזק, אבל השור הוחלט לו משעת העמדה בדיון, קשה להבין סברא זאת, דאם ער העמדה בדיון אינו שלו איך שייך לומר שות' נינהו משעת הנזק וצ"ע, ובעצם הסברא כבר שריתי בו נרגא בתשובה הנ"ל ואין להאריך יותר.

ובחוברת ד' חלק ד' כתב ידירי הרה"ג ר' יעקב קאנטראוויץ שליט"א תירוץ על קושיתי הנ"ל ולא הסתפק בזה אלא שהביא עוד רא' מזאת הסוגיא להיפך, וקטיגור נעשה סניגור, ותורף דבריו הוא דאף דלהס"ד דמיירי בענין שותפות ע"כ אתיא דלא כקצוה"ח, אבל להמסקנא יהיה רא' לדבריו, דבמסקנא מוקי לה במילי אחרו ששבח מזיק היינו שכתחלה לא היה שוה חצי נזקו, ואח"כ השבית, ולכו"ע גובה משעת הנזק משום דאיירי שפטמו, ובלא פטמו גובה משעת העמדה בדיון משום דוחצו את כספו, היינו כספו של שעת העמדה בדיון, וכחש היינו דומיא דרישא דמיירי ע"י מעשיו, ואפ"ה גובה משעת העמדה בדיון אף לר"ע משום דהוי מזיק שעבודו של חברו הרי לך דגם לר"ע אינו זוכה רק משעת העמדה בדיון, דאל"כ יתחייב מטעם מזיק ממונו והא דמוקי לה בגמ' בר"ע ולא בר"י משום דלר"י יקשה קושית התוס' ליפלוג בין שבח ממילא ובין פטמו אבל לר"ע א"א למיתני שבח ממילא כשעת העמדה בדיון, משום דהוה אמינא דהטעם הוא משום שותפות, דחלקו נשבת, ולהכי תני כחש דליכא למטעי' ע"כ תורף דבריו.

ואף שדבריו נאמרים בהשכל ודעת, מ"מ נ"ל דאין כאן תירוץ כלל, דאף אם נניח כדבריו דכחש מיירי ע"י מעשיו דומיא דפטמו, מ"מ אין כאן שום רא' להקצוה"ח דזוכה רק משעת העמדה בדיון מהא דאינו חייב מטעם מזיק ממונו דאפשר דמיירי דכחש מחמת מלאכה, וגם זה נקרא ע"י מעשיו והוי נמי דומיא דפטמו, דהא לא קתני בברייתא בפירוש כחש מחמת הכאתו, ובכחשה דהדר, וכיון שלקחו לעבוד בו נגד רצונו על הניזק הרי נעשה עליו נזלן, וכל הנזלנין משלמין כשעת הנזלה ופטור אף אם נימא דזוכה בו משעת הנזק, וזהו קרוב יותר לומר מלומר דמיירי דכחשה מחמת שהכה אותה, אלא דהקצוה"ח אליבא דהרמב"ם יפרש אפי' כחש מחמת הכאה, משום דסובר דזוכה משעת העמדה בדיון, והוי מזיק שעבודו של חברו, אבל עכ"פ

אין שום הכרח לומר כן, ואין לומר ג"כ דכחש סתמא קתני, ומשמע ג"כ ע"י הכאה, זה אינו דהא שבח ג"כ סתמא קתני, ואפ"ה מוקמינן לי' בפטמו, והיינו ע"י מעשיו ודוקא שהוציא הוצאות עיי"ש וע"כ דלאו בכל גונו מיירי, וכיון דאין הכרח כלל לומר כשיטת הקצוה"ח, א"כ גם לר"ע תיקשי קושית התוס' ליפלוג בין שבח דממילא ובין פטמו, ונפרש אליבא דהקצוה"ח דהטעם הוא משום דזוכה משעת העמדה בדיון, דבין אם מיירי בשבח ממילא ובין אי מיירי בכחש אפשר למיטעי ולומר משעת הנזק כנ"ל, וממילא לפ"י יקשה לדבריו קושיתי שלא אמאי מוקי לה בגמ' בר"ע לוקמי ככו"ע, וע"כ דכחש לא מיינו בהכי כלל, אלא מיירי כפירש"י בענין שנתפות וזוכה משעת הנזק, ומשו"ה מוקי לה בר"ע, והדרא קושיתי לרובתא ואין קטיגור נעשה סניגור כלל, כנ"ל.

ובח"י: ה"י י"א ס"ו סכ"ו כותב הרה"ג רי"ל עורין ג"י תירוץ על קושיתי הנ"ל, אולם דבריו סתומים מאד, כי ערבב מושגים שונים והדרכי מין בשאינו מינו עד כי קשה לעמוד על כונת דבריו, וזהו תוכן דבריו, דאין רא' מהא דכחש מזיק כשעת העמדה בדיון דשותפי נינהו משעת הנזק דהא דלר"ע כחש כשעת העמדה בדיון הוא "משום דהשור לר"ע הוא ברשות הניזק אף שקודם העמדה בדיון הוא רק בע"ח מ"מ המזיק יכול לקבוע לו זמן עד לאחר העמדה בדיון משום דלאחר העמדה בדיון יהיה שותף בו", ואינו יודע מה רצה בזה ואיזה תירוץ הוא על קושיתי דמ"מ למה מפסיד אם כחש כיון שהשור לא נעשה עדיין שלו ומה לו אם הוא ברשות הניזק או לא, ומה לו אם יקבע לו זמן אחד העמדה בדיון שאח"כ יהיה שותף בו, מ"מ הא עכשיו אינו שותף בו, מרוע יפסיד ואיזו שייכות הוא לקושיתי הנ"ל, וכן מה שכתב אח"כ דברייתא דשחמו מה שעשה עשוי משום מזיק שעבודו של חברו פטור אתיא בר"י, דלר"ע ממונו ממש אף קודם העמדה בדיון, תמוה דזהו היפך דבריו הראשונים שכתב דשותפים הם רק משעת העמדה בדיון.

ובשאר דבריו מה שהקשה לר"י למה אמרינן ראשון נשבר, הלא בשנים שהטילו לכיס אמרינן דהשכר לאמצע ונזקין שוה לכמו שהטילו לכיס, ודבריו תמוהין מאד איזה ענין הוא זה לזה,

ועד חמש סאין בלוג, א"כ מדוע נאמר שלא הי' אפשר להם אלא בשברי כלי חרס של פחות מחצי לוג דוקא, הלא יכלו ליקח שברי כלי חרס של פחות מלוג מן כלים היותר גדולים, וממילא לא אישתמע מכאן שהי' הנס גם בלי לראשון. אברהם יצחק ראזענבערג, מונטריאל.

בן הגר"י ראזענבערג, תלמיד ישיבת רי"א.

סימן פו

שומא

בסוף פרק בית כור תנו רבנן שלשה שירדו לשום אחד אומר במנה ואחד אומר בעשרים ואחד אומר בשלשים, אחרים אומרים עושין שומא ביניהם ומשלשים, ואמר בנמרא דקא סברי האי ארעא תשעין ותלתא ותילתא שויא האי דקא אמר עשרים קא טעי תליסר ותילתא לאחוריה והאי דקא אמר מנה קא טעי תליסר ותילתא לקמיה, וברין הוא דלימא טפי והאי דלא קאמר סבר מיסתאי דקא מטפינא כולי האי אחבראי, וקא מקשי נמרא אדרבה הא ארעא מאה ותליסר ותילתא שויא האי דקאמר מנה קא טעי תליסר ותילתא לאחוריה והאי דקאמר שלשים טעי תליסר ותילתא לקמיה וברין הוא דקאמר טפי סבר מיסתאי דקא מטפינא כולי האי אחבראי, ומקשה תוספות השתא אי לא הוי אלא תרי דחד אמר מנה וחד אמר שלשים ה"א דמאה ועשרה שויא דכן האמת נראה לכ"ע והשתא דאיתיה להאי דפחות מכולהו אמר תלתא ותילתא הוי טפי, וקשה לי, למה להו להתוספות לאקשווי לפי הס"ד הא הוי מצי לאקשווי להמסקנא דגמרא דאמר דנרון בתשעים ותלתא ותילתא דקשה, השתא אי לא הוי אלא תרי דחד אמר עשרים וחד אמר שלשים ה"א דמאה שויא דכן האמת נראה לכולי עלמא והשתא דאיתיה להאי דאמר מאה ב"ש שצריך להיות כוראי מאה אמר דנרון בתשעים ותלתא ותילתא, ועוד קשה גם לר"א ברבי צדוק דאמר דנרון בתשעים השתא אי לא הוי אלא תרי דחד אמר עשרים וחד אמר שלשים ה"א דמאה שויא דכן האמת נראה לכולי עלמא והשתא דאיתיה להאי דאמר מאה ב"ש שצריך להיות כוראי מאה אמר ר"א ברבי צדוק דנרון בתשעים, וצ"ע.

אברהם פאליאטשיק, תלמיד ישיבת רי"א

דהתם הטילו לכיס ונשתתפו ביחד אמרינן דכך היה כוונתם שיהיה לאמצע, אבל בנוקין לר"י כיון שהוא ניזק מקודם בודאי הוא נשכר וצ"ע, ויותר תמוהין לי תירוצו שכתב דניזקין דמי לשור לטביחה ועומד לטביחה, דכל אחד נוטל לפי מעלתו, משו"ה ראשון נשכר, ותמוהין דבריו דמ"מ אמאי ראשון נשכר היה לכל אחד ליקח לפי מעלתו.

וכן מה שכתב אח"כ דלר"י הא הלאחד העמדה ברין מכרו אינו מכור הוא משום דהוי אינו שלו ואינו ברשותו דהוא ברשות ב"ד אין זה אלא דברי נביאות, דמהיכני תיתי שיהא ברשות ב"ד, ומ"ש חוב זה משאר חובות דלא אמרינן דאחר פסק ב"ד הוא ברשות ב"ד, ומה שכתב עוד שם אם הוול השור לר"ע דאינו מפטיר ניזק, והביא ראי' מב"ק ס"ו טלאים כמעיקרא עיי"ש זהו דברים שאין להם שחר, דהתם כיון דהנוף הוא כשעת הנזלה משלם כי השתא אבל הכא ודאי מפטיר הניזק כיון שהוא שותף, ושלו הוול ואם אינו שותף גם אם כחש לא יפסיד, ואין שום דמיון זה לזה כלל.

משה אהרן ב"ר ישראל ז"ל פאלייעוו

ר"מ בישיבת רבנו יצחק אלחנן ז"ל בנויארק

סימן פה

גם חנוכה

בח"א למהרש"א חולין דנ"ה, וז"ל בהלכה זו עמדנו בימי חנוכה מהיכן שלמדו לומר בן בנרות חנוכה שהי' הנס גם כיום הראשון של חנוכה, לפי שהמנורה היתה טמאה וכו', איה לן למימר דלא הי' אפשר להם אלא בשברי כלי חרס שהן טהורין דהינו הבאין מסתם כלים היותר גדולים שנוכרו בשמעתין מסאה ועד סאתים שבשבריהם נטהרו בפחות מחצי לוג וכו', ואעפ"כ היו דולקין כל הלילה בימי חנוכה שהם לילי טבת ארובים דצריך חצי לוג לכל נר. וא"כ היה הנס גם כיום היאשון וכו', יעו"ש.

וזה פלא מה דקאמר הבאין מסתם כלים היותר גדולים שנוכרו בשמעתין מסאה ועד סאתים בחצי לוג-כאילו אין במציאות כלי חרס יותר גדולים, הלא בשמעתין אומר, לא סאתים כלמעלה, ופירש"י ושיעור שבדיו בלוג שלם כנוכר במס' כלים פ"ב מ"ב מסאתים ועד שלש

אמת ער עונג שבת

ווען איהר קענט טרינקען פרישע קאפעס
קאפע אום שבת — אהן חילול שבת.
דאס איז נור מעגליך מיט די נייע

ג וואשינגטאן קאפע

* * *

גיט אריין א לעפעלע אין א גלאז הייסע
וואסער און איהר האט א מחיה'דיגע
גלאז פרישע קאפע.

**G. WASHINGTON
COFFEE REFINING
COMPANY**

Morris Plains

N. J.

די איינציגע האנד מצות אין ניו יארק

שמורה משעת קצירה, וגם שמורה משעת
טחינה, בהשגחת הרב הגאון ר' מנחם יהודה
גוזיק שליט"א, ועוד רבנים מופלגים, וקצירת
החטים וטחינתם וכל מעשיהם היינו לישתם
ועריכתם ואפיתם הכל נעשה בתכלית
הכשרות, והחומרות בכל דקדוקיהם, והמצות
ההם נחבדים למראה וטוב למאכל, אצל
היטותפים ר' משה רויך ור' משה וויינגארטין.

הכתובת:

M. RAUCH

150 E. 2nd St. New York City

M. WEINGARTEN

148 Madison St. New York

יצא לאור ספר תורתו של שם

מאמרים ודרושים הניונים על כל תורה
לכל פרשיות השנה

— מאת —

הרב מו"ה שלמה מיכאל נעכעס

רב דקה"ק לאס אנדושעלעס, קאל.

הגאון האדיר ראש רבני ארץ ישראל מרן
אברהם יצחק הכהן קוק שליט"א
כותב אל המחבר בראש הספר:

"שמחתני יקירי בשלחך אלי את מחברותיך
היקרות מספרך "תורתו של שם", ורשות
על סדרי התורה הצאתי בהם במקומות שונים
וראיתי כי הנך הולך למשרים, בהנינות קורש,
וברוח נאמנה הנך מעיר את לב הקורא
למחשבות אציליות וטהורות, במוסר השכל,
המקרב לבן של ישראל לאביוהן שבשמים.

הספר נדפס ומכורך הדר בעיה"ק ירושלים

ת"ו, ומחירו אך \$2.00

לפנות אל המחבר:

RABBI DR. S. M. NECHES
2226 Michigan Avenue

Los Angeles,

California

ספר מחנה ישראל

ספר חשוב בכמות ואיכות, פלפולים יקרים
ונכונים בסברות ישראליות, בהרבה ענינים
בש"ס, מאת הרב הגאון המפורסם החו"ב
מו"ה משה אהרן פאליעונו, אהר מראשי
הישיבה בישיבת ר' יצחק אלחנן בנויארק,
כל מאמרי הספר נאמרו בלימוד שיעורים
מהרה"ג המחבר לפני תלמידיו ישיבה.

לפנות אל המחבר:

RABBI M. A. POLEYEFF
1442 Charlotte St. Bronx, N. Y.

מצה הכשרה שבועלם
מצה העולה על שלחן מלכים

מצה הכשרה שבועלם
מצה העולה על שלחן מלכים

ושמרתם את המצות

אכלו את המצה הכי כשרה ומהודרה

היחידה בעולם במינה

מאנישעוויץ מצה

מצה רקה, ומצה עשירה, האול ווהיעט

אפית מצות מאנישעוויץ נעשית תחת השגחתה התמידית של
אגודת הרבנים האורתודוכסים דארצות הברית וקנדה

יותר ממאה רבנים גאונים מכל קצוי תבל העידו בכתב כי
מצות מאנישעוויץ כשרות אף למתדרין מן המהדרין

די ב' מאנישעוויץ קאמפאני

סינסינעטי, אהייא.

THE B. MANISCHEWITZ COMPANY
CINCINNATI, OHIO, U.S.A.

את זה תאכל

לאזאר'ס

כשר סאסעדוז פקטארי

משיקאנא

כל מיני בשר ונקניקים וכרכשאות הנעשים בבית
חרושת זה הוא בדקדוק רב בעניני הכשרות מהחל עד
כלה בלי שום חשש ופקפוק.

בית חרושת זה עומד בהכשר הרבנים הגאונים המפורסמים שליט"א בשיקאנא, הרב ר' חיים
צבי רובינשטיין, והרב ר' יהודא האשעסמאן, ומלבד זה מר. לאזאר בעל בית חרושת, הוא
מפורסם לאיש נאמן ומוחזק בכשרות, והוא מספיק ומשביע דצון אלה המהדרים לכשרות
מדויקת ומצוינת.

LAZAR'S KOHSEK SAUSAGE FACTORY

3648 W. Roosevelt Road

Chicago, Illinois

אמלאנטיק סיטי, נ"י.
 אלע וואס קומען אין אמלאנטיק סיטי, דארפן וויסן אז דער
 מאדערנסטער כשר'ער האטעל איז

גרונדווערג'ס האטעל "ניו יארקער"

כשר למהדרין מן המהדרין

רובס מיט די לעצטע מאדערן איינריכטונג, הייסע און קאלטע ים וואסער אין אלע פעסע רובס פון האטעל.
 עלעווייטארס, א גרויסער רייניגט צימער, און ווארט צימער, און א לאבני.
 מר גרונדווערג, איז א בעוואוסטער אויסגעצייכנטער מאן הנאמן ומחזק בכשרות.
 איהר קענט אייך בעצייגען בוי הרב לעווענטהאל, פילדלפי, הרב שפירא, דער רב פון
 אמלאנטיק סיטי, און רבי הערבערט ד"ר נאלדשטיין, ניו-יאָרק.

GRUNDWERG'S HOTEL NEW YORKER
 128 S. Connecticut Av., Near Boardwalk—Phone 49976—Open All Year
 ATLANTIC CITY, N. J.

בית הרושת לנקיון
 כל הוושטים, מיני דקין דקי פרה, דקי עגלים, ודקי כבשים שנעבדים בנקיון
 בבית החרושת של

שעכטער-ראזענבלאט

המה כשרים בתכלית הכשרות, ונעשים בדהרוק רב בעניני הכשרות מהחל עד כלה, שמה עומדים שני משגיחים
 המפקחים על הכשרות מהחל עד כלה, מן השחיטה והדהק עד גמר הנקיון, בית הרושת זה עומד ברשותו
 ובהשגחתו של הרה"ג ר' ראובן דיקשטיין שליט"א, אשר מפורסם בהשגחתו ונאמנתו, המחירים נוחים

SCHECHTER & ROSENBLATT
 340 Johnson Avenue Brooklyn, New York

כל הנעשה בבית הרושת של
היפרו נאשאנאל כשר
ווארשט פאבריק

ניו-יאָרק.
 המה כשרים בתכלית הכשרות, ונעשים בדקדוק רב
 בעניני הכשרות מהחל עד כלה.
 הרה"ג ר' ראובן דיקשטיין נ"י אשר זה עשרים
 שנה בהשגחתו בבית הרושת זה, וכולם היו מאמינים אותו
 בכשרותו וישרתו, כן עתה עומד על המשמר, ואומר אשר כל הנעשה שמה הוא בהשגחתו
 מהחל עד כלה, וכל דיו סמוכי לנא.

Hebrew National Kosher Sausage Factory
 155 East Broadway New York, N. Y.

בכל אות נפשך תאכל בשר

כל איש אשר יראת ד' נוגע בלבבו ורוצה לאכול בשר כשר ומהודר בתכלית הכשרות ישאל בחנות מזכרי-בשר על הבשר של

גוגנהיים בראדערס

46 מע און פעקערס עוו. שיקאגא אייל.

בית מטבחים זה מפורסם בכשרותה הנעלה מהחל עד כלה, הן בכריכות הסכינים, ובכריכת פנים וחוץ, השבוי"ם שם המה אומנים מומחים מופלגי תורה ויראי ד', שם נעשה הרחת הבשר בתוך ג"י כרין זכרת, בית מטבחים זה עומד ברישותם של הרבנים הגאונים המפורסמים הרב ר' אפרים עפשטיין והרב ר' אלעזר ראובן מושקין, המה באו שם כפעם בפעם לסדר תהלוכות הכשרות בשחיטה ובכריכה באופן היותר נעלה

GUGGENHEIM BROS.

46th & PACKERS AVENUE

CHICAGO, ILLINOIS

כל הנעשה בבית החרושת של

רוקח'ס כשר פעקטארי

רוקח'ס אויל
רוקח'ס כשר סקאוריינג פוידער
רוקח'ס כשר זייף
רוקח'ס כשר אלומינום קלינזער

המה כשרים ומתוקנים בדקדוק רב בעניני הכשרות ונערכים ונעשים בתכלית הנסיון

עשו את מאכליכם ומטעמיכם ב-
רוקח'ס כשר נייפעעם
"ניט פליישיג ניט מילכיג"
רוקח'ס פיור פינען האַניג
ואכלו

רוקח'ס פיור פרוכט פרעזערוום

המאכלים האלה כשיש עליהם שם "רוקח" מבטיח לכם ברור אשר המה כשרים בתכלית הכשרות, ובתכלית הנסיון, ונעימים בטעם, ומהודרים ביופי מאין לערכם, וראוי אף למהדרין מן המהדרין.

I. Rokeach & Sons, Inc.
240 Wythe Ave. Brooklyn, N. Y.

בראנפמאן'ס

כשר ווארשט פעקטארי

178 דעלענסי סטריט, ניוארק

כל מיני הבשר ונקניקים וכרכשאות הנעשה שם המה בדקדוק רב בכל עניני הכשרות מהחל עד כלה, ומהודרים בטעם ויופי מאין כמוהו, מר יעקב בראנפמאן, הוא איש המוחזק בכשרותו ונאמנותו וישרתו.

BRANFMAN'S KOSHER PRODUCTS

178 Delancey Street
NEW YORK

ואלו נאכלין בכל העיר

לעווני'ס מיני
כשר סאָמעדזש קאָמפּאַני
Levin's Sinai Kosher Sausage Co.
3351 SOUTH HALSTEAD ST.
Chicago, Ill.

כשר סטאר
סאָמעדזש קאָמפּאַני
יונייטד
כשר סאָמעדזש קאָמפּאַני
KOSHER STAR SAUSAGE CO.
UNITED KOSHER SAUSAGE CO.

1008 Maxwell St.
Chicago, Ill.

כל מיני הכשר וקניקנים וכרכשאות הנעשים בבתי הרושת אלו, המה מתוקנים בדקדוק רב בעיני הכשרות מהחל עד כלה, ונערכים ונעשים בתכלית הנקיון, ומהודרים בטעם ויופי מאין כערבם, כל הנעשים שמת עדלים על שלחן מלכים (מאן מלכי רבנו) חרבה מרבני ארצות הברית וקנדה מהודרים שהסחורת תמצא בעירם, וזהו מספיק ומשביע רצון אלה המהדרים לכשרות מדויקת ומצוינת.

בתי הרושת אלו המה מיוחדים במדינה אשר יש להם משיחים מומחים, ובהכשר של שבעה רבנים גאוני'ם מפורסמים שלום"א, ראשי העדה משיקאגא.

הרב ר' אפרים עפשמיין
הרב ר' צבי יהודה אלשוואנג
הרב ר' שמואל שאך
הרב ר' ארי' ליב הכהן קאפלאן
הרב ר' אלעזר ראובן מושקין

את זה תאכל -

כל הנעשה בבית החרושת של

בארנעם בראדי כשר ווארשט פראדוקטען

מיני הבשר וקניקנים וכרכשאות המה נעשים בדקדוק רב מהחל עד כלה בעיני הכשרות, ומהודרים בטעם ויופי, הוא בית החרושת היחידי בניורק אשר יש לו הכשר מועד הרבנים דניורק רבתי, הכל נעשה בחשגחתם המעולה.

BARNET BRODIE KOSHER SAUSAGE

123-5-7 Walton Street

Brooklyn, N. Y.

מי יאכלנו בשר!

אלה האנשים המהדרים אחרי כשרות מצוינת ומדויקת יוכלו להשיג בשר כשר
אמתי בבית המטבחים הכשר של

ווילסאן קאמפאני

41 מע סטריט און סויטה אשלאנד עוו, שיקאגא אילס.

בית מטבחים זו מפורסם בכשרותה המצוינת מחלל עד כלה, הן בבדיקת הסכין בין
שחיטת בהמה ובהמה, ובהתחלפות הסכינים אחרי שמוטת המשק בהמת, ובבדיקת
פנים וחוצ, השובי"ם המה אומנים כומחים, בהשחת הסכינים ובבדיקת פנים וחוצ.
המה מופלגי תורה, מצוינים ביראה.

הרחת הבשר בתוך ג"י נעשה כדיון וכרת ע"י כלי מיוחד הנעשה לזה.

שם כלי מיוחד להניח הרקין והוושטין הכשרים לנקיון, במים קרוב לפושרין, הכל נעשה
כדיון, שם נעשה מספרים מיוחד (עלעקטרי מאשין) לגזוז צמר הכבשים במקום השחיטה
טרם נשחטו.

המשניח הראשי ר' צבי ארי' מערען, איש מיוחד במינו בהשנתו הנעלה, תמיד חוקר
וחושב לסדר תהלכות הכשרות באופן היותר נעלה.

בית מטבחים זה עומד ברשותם של הרבנים הגאונים המפורסמים בשיקאגא, הרב ר'
עזריאל עפשטיין, והרב ר' שמואל שאך, והרב ר' ארי' ליב כהן קאפלאן, המה
המפקחים הראשים בבית מטבחים זה ובאו שמה כפעם בפעם.

כל איש אשר יראת ד' נוגע בלכבו ורוצה לאכול
בשר כשר ומהודר בתכלית הכשרות ישאל
בתנות מוכרי בשר על הבשר של ווילסאן קא.

41st & S. ASHLAND AVE.

CHICAGO, ILLINOIS